

HATKASSA

SUOMESSA III

PALUU HATKASTA -MENETELMÄ

Minna Minkkinen & Onni Westlund

Pesäpuu on lastensuojelun kehittämissyhteisö, jonka tehtävänä on lisätä lasten ja heidän läheistensä hyvinvointia lastensuojelussa. Toimintamme perustuu vahvaan kumppanuuteen ja tuotamme lasten ja nuorten omiin kokemuksiin perustuvia ja kehittämistyössä syntyviä toimintamalleja, tietoa, materiaaleja ja koulutuksia. Pesäpuun materiaalit tunnistaa rekisteröidystä tavaramerkistä LUPAUS LAPSELLE®.

Toimintamme on yleishyödyllistä.

Copyright © 2025 Pesäpuu ry
All rights reserved

Pesäpuu ry, Hatkassa Suomessa III – Paluu hatkasta -menetelmä

Toimitus: Minna Minkkinen & Onni Westlund
Lintukuvitukset: Tiina Kivinen
Grafikat ja taitto: Marianne Kiesi / N.KOO Studio
Kustantaja: Pesäpuu ry

ISBN 978-952-7208-94-6

www.pesapuu.fi

 Pesäpuu ry

LASTENSUOJELUN
KEHITTÄMISSYHTEISÖ

SISÄLLYS

JOHDANTO PALUU HATKASTA -MENETELMÄÄN	4
PALUU HATKASTA -MENETELMÄN TAUSTA	5
SYIDEN TUNNISTAMINEN	6
Esimerkkejä hatkaamisen syistä ja toimenpiteistä	6
MENETELMÄN TOTEUTTAMINEN	9
Paluuhaastattelu	9
Toimintasuunnitelma	12
MENETELMÄN KÄYTTÖÖNOTTO	13
Ajatuksia menetelmästä ennen sen käyttöönottoa	13
Käyttöönottoa haastavia ja tukevia tekijöitä	14
LÄHTEET	16
LIITTEET	17
Liite 1: Paluuhaastattelulomake	17
Liite 2: Toimenpidelomake	30

JOHDANTO

PALUU HATKASTA -MENETELMÄÄN

Hatkaamisen syyt ovat moninaiset, mutta ne voidaan jakaa karkeasti kahteen: vetäviin tekijöihin ja työntäviin tekijöihin. Vetävät tekijät ovat asioita, joita nuori haluaa tavoitella hatkaamalla. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi sosiaaliset suhteet, tavanomaisuuden kokemus ja mahdollisuus mielekkääseen tekemiseen. Hatkaan työntävät tekijät ovat asioita, joita nuori haluaa vältellä sijaishuoltopaikassa. Näitä ovat esimerkiksi konfliktit henkilöstön tai muiden lasten kanssa, laitოსolot ja turvattomuuden kokemus. Nuoren hatkaamiseen taustalla voi olla myös erilaisia hyväksikäytön ja pakottamisen muotoja. (Clark ym. 2018; Haapala ym. 2023; Kekkonen & Pekkarinen 2024; Minkkinen & Westlund 2024.) Erilaiset hatkaamisen syyt kietoutuvat usein yhteen: mitä useampi syy samaan aikaan työntää ja vetää nuorta hatkaan, sitä todennäköisempää hatkaaminen on.

Hatkaamisen syiden ymmärtäminen on ratkaisevan tärkeää silloin, kun mietitään keinoja hatkaamiseen vaikuttamiseksi ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi sijaishuollossa. Hatkaamisen syyt tunnistamalla voidaan luoda yksilökohtaisia ja räätälöityjä toimenpiteitä, jotka vastaavat juuri kyseessä olevan nuoren hatkaamisen syihin. Yleisellä tasolla ammattilaisten käsitykset nuorten hatkaamisen syistä eroavat jossain määrin ja nuorten läheisten kokemuksista (Haapala ym. 2023).

Hatkaamisen jälkeisten toimenpiteiden tulisi vastata tosiasiallisia syitä, miksi nuori on hatkannut. Jos nuori esimerkiksi hatkaa viettääkseen aikaa perheensä kanssa, hatkaamisen jälkeisten toimenpiteiden tulisi keskittyä turvallisempien yhteydenpidon tapojen luomiseen sen sijaan, että nuoreen kohdistetaan vain yleisiä hatkaamisen jälkeisiä seuraamuksia, kuten rajoitustoimenpiteitä. (Crosland ym. 2018.) Hatkaamisen syiden ymmärtäminen ja tähän ymmärrykseen perustuvat toimenpiteet voivat saada aikaan merkittäviä muutoksia nuoren tilanteessa. Syiden ymmärtämiseen perustuvien toimenpiteiden toteuttamisella voidaan vähentää hatkaamiskertoja, mahdollisten hatkojen pituutta ja turvattomuutta. Lisäksi nuoren hatkaamisen syihin kohdennetut toimenpiteet tukevat nuoren sijoituksen vakautta, turvallisuuden kokemusta sekä sitoutumista ja kiinnittymistä tarjottuihin palveluihin. (Crosland ym. 2019.)

Paluu hatkasta -menetelmä auttaa lastensuojelun sijaishuollossa työskenteleviä ammattilaisia ymmärtämään hatkaamisen taustalla olevia syitä, motivaatioita ja merkityksiä sekä suunnittelemaan niihin vastaavia toimenpiteitä yhdessä nuoren kanssa. Paluu hatkasta -menetelmän tarkoituksena ei ole korvata virallisia hatkaamisen jälkeisiä toimenpiteitä. Se on väline 1) ymmärtää ja saada lisää tietoa nuorelta hatkaan liittyen 2) ymmärtää nuoren kiinnostuksen kohteita ja tarpeita 3) tunnistaa merkityksiä ja syitä, joita hatkaamisella on nuorelle 4) tunnistaa ja ottaa käyttöön ratkaisuja, jotka voivat vähentää tulevia hatkoja.

PALUU HATKASTA -MENETELMÄN TAUSTA

Paluu hatkasta -menetelmän taustalla on Yhdysvalloissa kehitetty menetelmä hatkaamisen jälkeiseen työskentelyyn (The Functional Assessment Interview, FAIR). Paluu hatkasta -menetelmä on Yhdysvalloissa osoittautunut tutkitusti vaikuttavaksi keinoksi ennaltaehkäistä nuorten uusia ja toistuvia hatkoja. Se on vakauttanut nuorten sijaishuollossa asumista ja lisännyt heidän hyvinvointiaan. (Crosland ym. 2018; 2019.) Menetelmää kehitetään ja tutkitaan edelleen Yhdysvalloissa professori Kimberly Croslandin johdolla.

Yhdysvaltojen lastensuojelu, ja muu palvelujärjestelmä ja kulttuuri eroavat suomalaisista vastaavista. Tästä syystä mallia ei ole siirretty sellaisenaan suoraan Suomeen. Menetelmää ovat muokanneet Suomeen sopivaksi Pesäpuu ry:n Hatkassa-hankkeen työntekijät yhdessä sen yhdysvaltalaisen kehittäjän sekä suomalaisten lastensuojelun ammattilaisten ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. Hatkassa-hanke toteutti myös menetelmästä kokeilun, joka auttoi arvioimaan menetelmän toimivuutta Suomessa sekä sen käyttöönottoon liittyviä mahdollisuuksia ja tarpeita.

Paluu hatkasta -menetelmä on enemmän kuin vain nuoren sijaishuoltopaikkaan palaamisen jälkeen toteutettava paluuhaastattelu. Se on tutkittuun tietoon perustuva, systemaattinen ja strukturoitu työmenetelmä, joka vähentää hatkaamista, lisää sijoituksen vakautta ja auttaa ammattilaisia saamaan laajempaa ymmärrystä nuoren elämäntilanteesta. Se on vaikuttava tapa vahvistaa niitä asioita, joiden tiedetään vaikuttavan nuorten hyvinvointiin ja tulevaisuuteen.

SYIDEN TUNNISTAMINEN

Hatkaamisen taustalla olevien syiden tunnistamista haastaa nykyisellään useat eri tekijät. Hatkaamisen jälkeinen työskentely on sattumanvaraista, eikä hatkaamisen taustalla olevia syitä pyritä välttämättä selvittämään lainkaan. Ammattilaisten näkemykset hatkaamisen syistä myös poikkeavat jonkin verran sijaishuollossa asuvien ja asuneiden nuorten kertomista syistä. Hatkaamisen jälkeistä toimintaa saatetaan perustaa ammattilaisten olettamuksiin sen sijaan, että syitä selvitettäisiin nuorilta itseltään. Hatkaamisen jälkeisissä toimissa voi myös painottua liiaksi ainoastaan yksi syy sen sijaan, että tunnistetaan usean syyn samanaikainen olemassaolo. Hatkaamisen jälkeistä työtä ja syiden tunnistamista haastaa myös esimerkiksi lasten ammattilaisia kohtaan tuntema epäluottamus ja se, että nuoria saatetaan kieltää puhumasta hatkaan liittyvistä asioista. (Haapala ym. 2023.)

Hatkaamisen syiden tunnistaminen on keskeistä, sillä hatkaamiseen liittyy aina merkittäviä riskejä sijaishuollossa asuvan nuoren hyvinvoinnille ja turvallisuudelle. Hatkaaminen vaikuttaa myös merkittävästi kadoksissa olevan nuoren läheisiin, sijaishuoltoapaikan muihin nuoriin ja palvelujärjestelmään (esim. Haapala ym. 2023; Isoniemi 2023). Jokainen hatka tulee ymmärtää kriittisenä tilanteena nuoren elämässä. Nuoren sijaishuoltoapaikkaan palaamisen jälkeen ammattilaiset saattavat tehdä asioita, jotka lisäävät nuoren hatkaamisalttiutta myös tulevaisuudessa, kuten syyllistää, satuttaa, tuomita ja asettaa kategorisina rangaistuksina koettuja seuraamuksia nuorelle. Ammattilaiset voivat tehdä myös asioita, jotka tukevat nuoren toimijuutta ja kiinnittymistä sijaishuoltoapaikkaan, kuten pyrkiä ymmärtämään hatkaamiseen liittyviä syitä, merkityksiä ja tavoitteita sekä kehittää näitä vastaavia ratkaisuja nuoren tilanteeseen yhteistyössä nuoren itsensä kanssa. (Kettunen 2023; Haapala ym. 2023.)

ESIMERKKEJÄ HATKAAMISEN SYISTÄ JA TOIMENPITEISTÄ

Paluu hatkasta -menetelmä auttaa työntekijöitä toteuttamaan esimerkkien mukaista toimintaa omassa sijaishuoltoapaikassaan. Tarkemmin hatkaamisen syitä ja toimenpiteitä käydään läpi liitteissä (Liite 1 & 2).

MIRA

Mira asuu lastensuojelulaitoksessa viiden muun nuoren kanssa. Työntekijät ovat ilmoittaneet, että Mira ei tule oikein toimeen muiden sijaishuoltopaikan nuoren kanssa. Mira on kertonut sosiaalityöntekijälleen muiden nuorten olevan hänelle ilkeitä. Mira on ollut hatkassa neljä kertaa viimeisen kahden viikon aikana. Työntekijät ovat kertoneet, että Mira ei ole tullut sijaishuoltopaikkaan koulusta, vaan hän on ollut myöhään illalla tai seuraavaan päivään asti kaverilla.

Miran hatkaamisen syyt ovat vertaissuhteissa. Hän välttelee sijaishuoltopaikan muita nuoria ja tavoittelee sijaishuoltopaikan ulkopuolisen kaverin kanssa olemista.

Esimerkkejä Miran hatkaamisen syihin vastaamiseksi:

- » Yhteisen ja ohjatun tekemisen tai ryhmäytymisharjoitusten järjestäminen sijaishuoltopaikassa.
- » Sijaishuoltopaikan muiden nuorten välttelyn mahdollistaminen turvallisella tavalla (esim. oma huone, turvallinen tila).
- » Vierailujen, yöpymisen ja kyytien mahdollistaminen kaverin luokse.

LAURI

Lauri on jonkin aikaa sitten sijoitettu lastensuojelulaitokseen, eikä hän oikein tiedä miksi ainoastaan hänet perheen lapsista on sijoitettu. Laurin sisarukset ovat jääneet kotiin asumaan. Lauri on hatkannut viisi kertaa viimeisen kolmen kuukauden aikana. Laitoksen työntekijät ovat kertoneet, että Lauri kulkee oman mielensä mukaisesti eikä käy koulussa. Sosiaalityöntekijä on ollut yhteydessä Laurin äitiin, joka on kertonut Laurin olevan hatkassa ollessaan kotona tai sisarusten koululla viettämässä aikaa.

Laurin hatkaamisen syitä ovat sijoituksen syyn epäselvyys ja perheenjäsenten kaipaus. Hän välttelee sijaishuoltopaikkaa, koska ei täysin ymmärrä, miksi asuu siellä, ja tavoittelee perheen kanssa olemista ja siihen kuulumista.

Esimerkkejä Laurin hatkaamisen syihin vastaamiseksi:

- » Yhteisen keskustelun käyminen sijoituksen syistä ja tavoitteista.
- » Sosiaalityöntekijän kanssa keskustelun mahdollistaminen.
- » Kuljetusten järjestäminen sisarusten luokse.
- » Sähköisten yhteydenpidon tapojen kehittäminen perheenjäsenten välillä.

- » Yhteisten ja aikataulutettujen retkien toteuttaminen yhdessä perheen/ sisarusten kanssa.
- » Yllätyksenä järjestettävät suunnittelemattomat tapaamiset perheen/ sisarusten kanssa.

AALTO

Aalto asuu sijaishuollossa Tampereella ja hänen syntymäperheensä asuu Helsingissä. Aallon kaksi nuorempaa sisarusta asuvat sijaisperheessä Espoossa. Aalto on joutunut useisiin riitoihin lastensuojelulaitoksen henkilöstön kanssa ja kertonut, että hän vihaa näitä. Aallolla on kavereita jalkapalloharrastuksesta Helsingissä, mutta Tampereella asuessaan hän ei ole pelannut jalkapalloa. Aalto on hatkassa ollessaan käynyt Helsingissä pelaamassa jalkapalloa, hengaillemassa ostareilla kavereiden kanssa ja vieraillemassa sisarustensa koululla.

Aallon hatkaamisen syyt ovat perhe- ja kaverisuhteissa ja sijaishuoltoapaikan arjessa. Hän tavoittelee hatkaamisella sisarusten kanssa ajan viettämistä sekä mielekkäiden asioiden tekemistä, kuten jalkapallon pelaamista ja kavereiden kanssa olemista. Hatkassa oleminen auttaa häntä välttelemään sijaishuoltoapaikan henkilökuntaa.

Esimerkkejä Aallon hatkaamisen syihin vastaamiseksi:

- » Etätapaamisten järjestäminen yhteisiin hetkiin sisarusten kanssa, kun fyysinen osallistuminen ei ole mahdollista.
- » Yhteisten tapaamisten järjestäminen sisarusten sijaisperheen tai syntymäperheen luona.
- » Fasilitoimalla koko perheen ja läheisten välisiä keskusteluja.
- » Auttamalla uusien harrastusten löytämisessä.
- » Järjestämällä toimintaa sijaishuoltoapaikassa.
- » Mahdollistamalla omaa elämää koskeva päätöksenteko jonkin/joidenkin asioiden kohdalla.
- » Oman tilan antaminen ja henkilökunnan tuleminen omaan tilaan ainoastaan sovitulla tavalla.
- » Oman paikan sopiminen, jossa voi käydä itsenäisesti.
- » Oman luottoaikuisen löytäminen ja nimeäminen henkilökunnasta.

MENETELMÄN TOTEUTTAMINEN

Paluu hatkasta -menetelmän käyttäminen vaatii työtä. Erityisesti alkuun uuden menetelmän käyttäminen vaatii opettelua. Paluuhaastattelun toteuttaminen vaatii valmistautumista, mahdollisesti useamman kuin yhden keskustelun nuoren kanssa ja ammattilaisen oman yhteenvedon tekemistä. Toimenpiteiden suunnittelu toimenpidelomakkeen avulla, mutta erityisesti sovittujen toimenpiteiden suunnitelmallinen toteuttaminen edellyttävät työntekijöiltä sitoutumista. Menetelmän toteuttamisen asettamat vaatimukset eivät kuitenkaan ole kohtuuttomia, vaan enemmän vähimmäisvaatimuksia siitä, mitä nuoren sijaishuoltopaikkaan palaamisen jälkeen tulisi tapahtua.

Menetelmälle tulee olla uskollinen eli toteuttaa sitä tässä julkaisussa kuvatulla tavalla. Menetelmää ei tule lähteä soveltamaan tai muokkaamaan ilman, että sitä on kattavasti kokeillut ja mahdollisille muutoksille on erinomaiset perusteet. Paluu hatkasta -menetelmän positiiviset vaikutukset on saatu tässä julkaistussa kuvatuslaisen menetelmän toteuttamisella, ei esimerkiksi ”sen tyyliellä” työskentelyllä. Menetelmää käyttäessä kuitenkin esimerkiksi sanoituksia voi muokata omaan puhetapaan sopiviksi ja toimenpiteitä suunnitellessa voi hyödyntää omaa osaamista.

PALUUHAASTATTELU

Paluuhaastattelun avulla saadaan tietoa nuoren hatkaamisen taustalla olevista syistä. Paluuhaastattelun toteuttamisessa haastattelijan apuna on paluuhaastattelulomake (Liite 1). Ennen paluuhaastattelun toteuttamista työntekijä sopii yhdessä nuoren kanssa haastattelulle ajankohdan ja paikan.

Paluuhaastattelulomake jakaantuu neljään osaan, joita ovat haastatteluun valmistautuminen, haastattelun toteuttaminen, alustava toimintasuunnitelma ja haastattelijan yhteenvedo. Ensimmäinen ja viimeinen vaihe ovat haastattelijan omaa työskentelyä, ja toinen ja kolmas osio ovat varsinaista haastattelua.

Haastatteluun valmistautuessaan työntekijä kirjaa paluuhaastattelulomakkeelle nuoren ja käsiteltävän hatkan taustatiedot. Työntekijä voi käyttää taustatietojen kirjaamisessa apunaan muita lasta koskevia kirjauksia, nuoren asiakirjoja, työyhteisön tietoa ja muuta tietoa. Nuoren taustatiedot (ml. hatkaamishistoria) auttavat työntekijöitä haastattelun toteuttamisessa ja vaikuttavien toimenpiteiden kehittämisessä.

Varsinainen haastatteluosion toteuttaminen nuoren kanssa koostuu seitsemästä eri teemasta, josta jokaisesta kysytään muutamia kysymyksiä. Haastattelussa selvitetään lapselta hänen terveydentilaan, hatkakokemukseen, sijaishuoltopaikkaan, perheeseen, kavereihin ja muihin läheisiin sekä kouluun liittyviä kokemuksia, ajatuksia ja tunteita, ja niissä mahdollisesti tapahtuneita muutoksia. Lisäksi selvitetään, mitkä edellä mainituista tekijöistä vaikuttivat kyseessä olevan hatkan osalta nuoren päätökseen hatkata.

Haastattelun loppupuolella haastattelija tekee yhdessä nuoren kanssa alustavan toimintasuunnitelman. Tämä alkaa haastattelun aikaan esiin tulleiden hatkaamiseen vaikuttaneiden syiden arvottamisella tärkeimmästä vähiten tärkeimpiin. Tämän jälkeen yhdessä nuoren kanssa mietitään, miten ja millaisilla keinoilla tunnistettuihin syihin olisi mahdollista vaikuttaa niin, että nuoren ei tarvitsisi hatkata enää tulevaisuudessa. Alustavaan toimintasuunnitelmaan kirjataan tavoitteita, toimenpiteitä niiden saavuttamiseksi, valitaan vastuuhenkilöt ja jatkotoimenpiteet.

Paluuhaastattelun viimeisessä vaiheessa työntekijä tekee vielä oman arvionsa nuoren tilanteesta haastattelun pohjalta. Haastattelijan arvioinnin yhteenvedossa työntekijä arvioi nuoren terveydentilaa, turvallisuutta hatkan aikana, hatkaamiskokemusta, sijaishuoltopaikkaa ja hatkaamisen syitä.

Paluuhaastattelulomakkeen tietoa hyödynnetään pidempiaikaisen ja kattavamman toimintasuunnitelman laatimisessa.

HAASTATTELUVINKKEJÄ

Haastattelun vuorovaikutusilmapiiriin on syytä kiinnittää huomiota. Hatkan jälkeinen vuorovaikutus parhaimmillaan vähentää hatkaamista, mutta pahimmillaan lisää sitä (Kettunen 2024). Haastattelun ilmapiiriin tulisi olla turvallinen, avoin ja neutraali. Haastattelu tulisi toteuttaa nuoriystävällisessä ympäristössä, eikä automaattisesti esimerkiksi toimistossa. Lasta tulisi rohkaista puhumaan avoimesti. Paluuhaastattelulle aikaa yhdessä nuoren kanssa sovittaessa tulisi varmistaa, että sen toteuttamiselle on riittävästi aikaa. Mikäli haastattelu tuntuu liian raskaalta tai jostain muusta syystä tulee tarve, haastattelun voi toteuttaa myös useammassa osassa.

KIINNITÄ HUOMIOTA NÄIHIN:

Äänensävy

Ole vastaanottavainen, lämmin ja keskusteleva.

Aktiivinen kuuntelu

Anna riittävästi aikaa ja tilaa miettiä, älä keskeytä, ja kokoa yhteen keskustelua.

Kuvaileva kehuminen

Anna nuorelle tunnustusta siitä, että hän osallistuu, jatkaa keskustelua ja jakaa vaikeita asioita. Kiitä häntä omien kokemusten kertomisesta.

Ystävällisyys

Toteuta haastattelu ystävälliseen, ei-tuomitsevaan sävyyn ja vältä antamasta ei-toivottuja neuvoja (esimerkiksi: jos et olisi hatkannut, niin...).

Kasvon ilmeet

Osoita kiinnostuneisuutta, keskittyneisyyttä ja katso silmiin.

Avoimet kysymykset

Laajenna nuoren kertomaa ja liity siihen kysymällä mitä, miten, milloin, millä tavalla, kuka ja niin edelleen.

Empatia ilmaisut

Aloita lause, jonka jälkeen lisää tunne. Esimerkiksi "kertomasi kuulostaa jännittävältä, pelottavalta, vaikealta" tai "kuulostaa siltä, että olet pettynyt, ärsyyntynyt, innostunut".

Älä pakota

Jos nuori sanoo, että hän ei halua puhua jostain, niin se on ihan okei. Pidä keskustelu käynnissä ja puhu niistä asioista, joista nuori on valmis puhumaan.

TOIMINTASUUNNITELMA

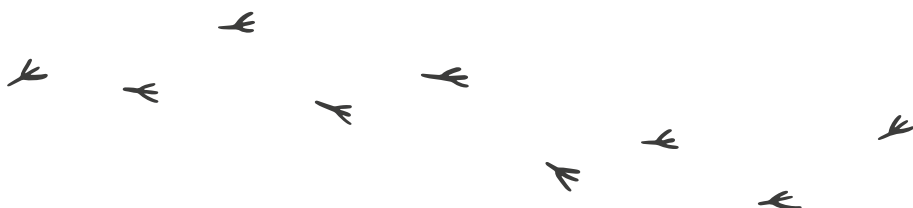
Toimintasuunnitelma ohjaa nuoren kanssa tehtävää työskentelyä hatkaamisen ja siihen liittyvän paluuhaastattelun jälkeen. Toimintasuunnitelman tekemisessä työntekijän apuna on toimenpidelomake (Liite 2).

Toimenpidelomake jakaantuu kahteen osaan: syiden valintaan ja toimenpiteiden valintaan. Toimenpidelomakkeen alussa työntekijä valitsee paluuhaastattelulomakkeen perusteella ensisijaiset nuorta hatkaan vetäneet ja työntäneet syyt ja toissijaiset syyt hatkaamiselle. Syyn ensi- tai toissijaisuus perustuu siihen, kuinka tärkeänä hatkaamisen kannalta niitä on pidetty paluuhaastattelussa. Tärkeimpiin eli ensisijaisiin syihin on hyvä tarttua ensin.

Toimenpidelomakkeen toisessa osiossa valitaan toimenpiteitä, jotka vastaavat valittuihin syihin (kts. Esimerkkejä hatkaamisen syistä ja toimenpiteistä, Liite 2). Toimenpidelomake auttaa syitä vastaavien toimenpiteiden valinnassa, mutta ei ole täydellinen listaus kaikista mahdollisista toimenpiteistä. Toimenpiteitä voi siis suunnitella myös listauksen ulkopuolelta, kunhan ne vastaavat tunnistettuihin syihin. Syiden valinnan yhteydessä tulee kirjata ylös, kuka on vastuussa toimenpiteistä ja niiden etenemisen seurannasta.

Toimintasuunnitelman tekemisessä on hyvä huomioida nuoren paluuhaastattelun yhteydessä esittämät toiveet mahdollisista ratkaisuista. Toimintasuunnitelman toimivuutta tulee arvioida ja tarvittaessa päivittää yhdessä nuoren, nuoren läheisten ja ammattilaisten kanssa. Nuoren kanssa sovituista asioista on tärkeää pitää kiinni ja toimintasuunnitelmassa täytyy edetä. Mitään ei kannata luvata, mistä ei pysty itse pitämään kiinni. Esimerkiksi laitoksen ohjaaja ei välttämättä voi luvata sosiaalityöntekijän puolesta mitään, mutta voi luvata selvittävänsä asiaa sosiaalityöntekijältä ja kertovansa tulokset nuorelle.

Toimintasuunnitelman lopuksi on mahdollisuus kuvata sellaisia toimenpiteitä, jotka eivät perustu suoraan hatkaamisen syihin. Erityisesti kannattaa tehdä sellaisia asioita, joista on aiemmin nuoren kannalla ollut hyötyä. Ei-syihin perustuvia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi nuoren vahvuuksille rakentuvat toimet, työ- ja koulutuspoluissa tukeminen, päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä erilaiset nuoren psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista hyvinvointia vahvistavat muut ratkaisut.

MENETELMÄN KÄYTTÖÖNOTTO

Pesäpuu ry:n Hatkassa-hanke järjesti kevätkauden 2024 aikana reilun kolmen kuukauden kokeilun Paluu hatkasta -menetelmän käyttöönottoon liittyen. Kokeiluun ilmoittautui mukaan kuusi lastensuojeluyksikköä ja näistä yhteensä noin 30 henkilöä. Kokeilu piti sisällään koulutuksen menetelmän käyttöön, tukitapaamisia teamsissa kokeiluun osallistuville yksiköille ja työntekijöille sekä mahdollisuuden muuhun tukeen tarvittaessa.

Toteutettu kokeilu ei mahdollista menetelmän kattavaa arviointia, sillä itse menetelmää ei päästy eri syistä toteuttamaan riittävän montaa kertaa tällaista arviointia varten. Menetelmää ei päästy kokeilemaan osassa yksiköitä kokeilun aikana lainkaan. Syitä tähän olivat muun muassa se, että yksiköissä ei ollut hatkoja, nuoren sijaishuoltopaikka vaihtui heti hatkan jälkeen, kokeiluun koulutetut työntekijät vaihtoivat työpaikkaa kesken kokeilun sekä itse kokeiluun ja menetelmään liittyvät syyt.

Kokeilu antoi kuitenkin vahvoja viitteitä siitä, että Paluu hatkasta -menetelmän avulla voidaan saada merkittäviä hyötyjä niin lasten, ammattilaisten kuin yksiköiden näkökulmasta myös Suomessa. Menetelmän avulla voidaan vaikuttaa yksittäisen nuoren tilanteeseen, mutta se mahdollistaa myös ammattilaisten oman toiminnan reflektoinnin ja koko yksikön toimintakäytännön tarkastelun. Kokeilu tuotti myös arvokasta tietoa niistä tekijöistä, mitkä haastavat ja tukevat menetelmän käyttöönottoa sijaishuoltopaikoissa.

AJATUKSIA MENETELMÄSTÄ ENNEN SEN KÄYTTÖÖNOTTOA

Ennen menetelmän käyttöönottoa toteutettiin kysely menetelmään liittyvistä odotuksista, toiveista ja mietteistä. Vastauksista ilmeni optimistinen odotus ja usko menetelmän hyötyihin. Useat vastaajat uskoivat menetelmän lisäävän hatkaamisen jälkeisen työskentelyn systemaattisuutta ja yhdenvertaisuutta, auttavan ammatillisessa kehityksessä ja edistävän tiimin toimintaa. He uskoivat menetelmän parantavan nuorten tilannetta, vähentävän sijaishuoltopaikasta katoamisia ja lisäävän työntekijöiden toimintamahdollisuuksia. Vastaajat pitivät mahdollisena haasteena erityisesti vaikeissa elämäntilanteissa ja kriiseissä olevien nuorten motivointia menetelmän mukaiseen toimintaan.

Menetelmän toivottiin vahvistavan nuorten ja ohjaajien välistä luottamusta ja vuorovaikutusta, lisäävän nuorten osallisuuden kokemusta ja tukevan henkilökunnan jaksamista. Menetelmän

avulla toivottiin saatavan paremmin tietoa nuorten hatkaamisen syistä ja keinoja hatkojen vähentämiseksi. Nuorten ajateltiin voivat kokea, että aikuiset kohtaavat heidät ilman tuomitsemista ja aidosti haluavat auttaa.

Realistisia huolenaiheita olivat ajan puute, työntekijöiden vaihtuvuus, perehdyttämisen tarve, vastustus työryhmässä ja epävarmuus johdon tuesta. Vastaajat korostivat sitoutumisen ja huolellisen valmistautumisen tärkeyttä. Jotkut odottivat näkevänsä menetelmän toiminnassa ennen lopullista arviota.

KÄYTTÖÖNOTTOA HAASTAVIA JA TUKEVIA TEKIJÖITÄ

Paluu hatkasta -menetelmän käyttöönottoa haastavia tekijöitä kerättiin kokeilun aikana teams-tapaamisissa ja erilliskyselyin. Työntekijät nostivat esiin, että menetelmän kokeiluun ei ollut kaikissa yksikössä varattu riittävästi aikaa ja henkilöresursseja. Kaikissa yksiköissä esihenkilö ei ollut mahdollistanut menetelmään perehtymistä työvuorosuunnittelussa, eikä yksikössä ollut riittävästi resursseja menetelmän toteuttamiseen. Useampi työntekijä joutui osallistumaan menetelmän käyttöä koskeviin tilaisuuksiin vapaa-ajallaan, koska pitivät kokeilua tärkeänä, mutta sitoutumista kokeiluun ei ollut huomioitu työnantajan toimesta.

Osa työntekijöistä koki menetelmän isotöiseksi ja pitkäkestoiseksi projektiksi, jossa on monia vaiheita ja joka vie aikaa. Menetelmään perehtyneet työntekijät eivät aina olleet työvuoroissa, kun haastattelu olisi ollut hyvä tehdä. Menetelmän käyttöä haastoi se, että ainoastaan yksi tai kaksi työryhmän jäsentä oli saanut sen käyttöön koulutuksen, eikä muu työryhmä välttämättä pitänyt menetelmän käyttöä perusteltuna.

Eräässä yksikössä menetelmää ei ollut kokeiltu, koska ”ei olla yksinkertaisesti saatu aikaan”. Toisessa yksikön tilannetta kuvattiin kokeilun aikana olleen niin levoton ja väkivaltainen, ettei ollut mahdollista toteuttaa menetelmän kokeilua. Lisäksi kuvattiin omaa epävarmuutta menetelmään, mikä oli nostanut kynnystä ryhtyä kokeilemaan sitä. Joidenkin nuorten kerrottiin myös kieltäytyneen haastattelusta motivoinnista ja keskusteluista huolimatta.

Vastaanottoyksikössä työskentelevä osallistuja koki vastaanottotyön arjen haasteellisena menetelmän kokeiluun, koska tilanteet muuttuvat yksikössä nopeasti ja lapset ovat siellä vain lyhyen aikaa. Pidempiaikaisten sijoitusten ajateltiin myös olevan parempia menetelmän käyttämiseen jo olemassa olevien luottamuksellisten suhteiden takia. Toisaalta menetelmää vastaanottoyksiköissä käyttäneiden työntekijöiden näkemykset olivat täysin päinvastaiset ja he kokivat menetelmän

soveltuvan erinomaisesti myös vastaanottoyksiköissä tehtävään työhön.

Kekäläinen (2024) tutki Pro gradu -tutkielmassaan miten ammattilaiset suhtautuvat strukturoidun menetelmän käyttöönoton hatkaamisen jälkeisiin tilanteisiin. Tutkielman pohjalta Kekäläinen (2024) suosittelee, että uuden menetelmän implementoinnissa sijaishuoltoon, tulisi työntekijöiden näkökulmasta huomioida viisi osa-aluetta, joita ovat ajankäyttö, tasalaatuisuus, rakenteet, vuorovaikutus ja ammatillinen toimijuus.

Vastaavanlaisia tuloksia tuli toisesta menetelmän ympärillä tehdystä tutkielmasta. Lautala (2024) tutki pro gradu-tutkielmassaan Hatkassa-hankkeen Paluu hatkasta -menetelmän kokeiluun osallistuneiden lastensuojelulaitoksen työntekijöiden kokemuksia menetelmästä. Tutkimuksen mukaan työntekijät pitivät menetelmää hyödyllisenä erityisesti hatkan jälkeisessä työskentelyssä, mutta sen tehokas käyttö edellyttää työyhteisön sitoutumista ja riittäviä resursseja. Sitoutuminen tarkoittaa valmiutta kokeilla uusia keinoja nuoren hyvinvoinnin tukemiseksi, ja toimenpiteistä sovitaan koko työryhmän kanssa. Joissakin tapauksissa työntekijöiden on kuitenkin täytynyt perustella ehdotuksiaan tiimille ja esihenkilöille ennen uusien ratkaisujen käyttöönottoa.

Lautalan (2024) mukaan menetelmän käyttöä tukisi, jos kaikki työntekijät olisivat perehtyneet siihen, jolloin erityisesti nuoren omaohjaaja voisi tehdä työskentelyä. Menetelmän onnistunut käyttö perustuu nuoren ja työntekijän väliseen luottamukselliseen suhteeseen, joka auttaa nuorta tuntemaan olonsa turvalliseksi ja jakamaan ajatuksiaan. Lisäksi nuoren oma motivaatio osallistumiseen on merkittävä tekijä. Työntekijät pitivät menetelmän vahvuutena sen tarjoamaa mahdollisuutta ymmärtää nuoren hatkaamisen taustalla olevia syitä paremmin.

LÄHTEET

Clark, Hewitt. B., Crosland, Kimberly, Geller, David, Cripe, Michael, Kenney, Teresa, Neff, Bryon, & Dunlap, Glen (2008) A Functional Approach to Reducing Runaway Behavior and Stabilizing Placements for Adolescents in Foster Care. Research on Social Work Practice. <https://doi.org/10.1177/1049731508314265>

Crosland, Kimberly, Joseph, Ruby, Slattery, Lindsey, Hodges, Sharon & Dunlap, Glen (2018) Why youth run: Assessing run function to stabilize foster care placement, Children and Youth Services Review <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.12.002>

Crosland, Kimberly, Haynes, Rocky D. Jr. & Clarke, Shelley (2019) The Functional Assessment Interview for Runaways (FAIR): An Assessment Tool to Assist with Behavior Support Plan Development to Reduce Runaway Behavior. Child Adolescent Soc Work journal. <https://doi.org/10.1007/s10560-019-00626-7>

Crosland, Kimberly & Dunlap, Glen (2014) Running Away from Foster Care: What Do We Know and What Do We Do? Journal of Child Family Studies. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-9972-x>

Haapala, Maija, Kaijane, Milja, Minkkinen, Minna & Westlund, Onni (2023) Hatkassa Suomessa – Kohti kansallista tilannekuvaa lastensuojelun sijaishuollosta kadonneista lapsista -raportti. Pesäpuu ry. <https://pesapuu.fi/materiaalit/hatkassa-suomessa-kohti-kansallista-tilannekuvaa-lastensuojelun-sijaishuollosta-kadonneista-lapsista-raportti-2023>

Kekkonen, Outi & Pekkarinen, Elina (2024) Hatkassa lapsen silmin: Analyysi lastensuojelun sijaishuollosta luvatta poistuneiden lasten kyselytutkimuksesta. Lapsiasiavaltuutetun toimisto. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165358>

Kekäläinen, Emmi (2024) Sijaishuollon ammattilaisten näkökulmia hatkalta paluun jälkeisen menetelmätyöskentelyn kehittämiseen. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto

Kettunen, Reetta (2023) Sijaishuollon työntekijöiden ja nuorten vuorovaikutusosaaminen hatkaamisen jälkeisissä vuorovaikutustilanteissa: lastensuojelun kokemusasiantuntijoiden näkemyksiä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/92353>

Isoniemi, Sami (2023) Luvaton poissaoleminen sijaishuoltopaikasta: Poliisin antama virka-apu lastensuojeluviranomaiselle vuonna 2020. Sosiaali- ja terveysministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165140>

Lautala, Anni (2024) Paluu hatkasta -menetelmän mahdollisuudet. Lastensuojelulaitosten työntekijöiden kokemuksia menetelmän käytöstä ja hatkaamisen ehkäisemisestä. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. <https://erepo.uef.fi/handle/123456789/33643>

Minkkinen, Minna & Westlund, Onni (2024) Hatkassa Suomessa II – Tilannekuva lastensuojelun sijaishuoltopaikoista kadonneista lapsista ja kansalliset toimenpide-ehdotukset. Pesäpuu ry. <https://pesapuu.fi/materiaalit/hatkassa-suomessa-ii-tilannekuva-lastensuojelun-sijaishuoltopaikoista-kadonneista-lapsista-ja-kansalliset-toimenpide-ehdotukset>

www.hatkassa.fi

LIITTEET

LIITE 1

Paluuhaastattelulomaketta ei ole tarkoitus tulostaa ja ottaa käyttöön paperisena versiona. Sen sijaan suosittelemme, että sen sisällöt siirretään suoraan sähköiseen muotoon asiakastietojärjestelmään. Tämä mahdollistaa tiedon kumuloitumisen ja suoraan nuoren omiin tietoihin liittämisen. Lomakkeelle on hyvä lisätä mahdollisuus tallentamiseen ja myöhemmin jatkamiseen, joka mahdollistaa paluuhaastattelun toteuttamisen osissa.

PALUU HATKASTA -MENETELMÄ

PALUUHAASTATTELULOMAKE

Paluuhaastattelu

Paluuhaastattelu on menetelmä, jolla arvioidaan nuorten hatkaamisen syitä ja tarkoituksia. Tämä haastatteluprosessi tuottaa tietoa, jonka avulla voidaan suunnitella vaikuttavia toimenpiteitä nuoren auttamiseksi. Saadun tiedon avulla voidaan tehokkaammin vähentää nuorten hatkaamista ja edistää sijoitusten vakautta. Paluu hatkasta -menetelmä on kehitetty Yhdysvalloissa, josta sen Suomeen on tuonut ja muokannut Pesäpuu ry.

Paluuhaastattelun rooli

Paluuhaastattelu on suunniteltu täydentämään sijaishuoltopaikan raportointikäytäntöjä. Sen tavoitteena on tarjota syvällisempää ymmärrystä nuoren tilanteesta. Paluuhaastattelun ja sen pohjalta luotavien toimenpiteiden tulisi olla jatkuva keskustelujen sarja, ei yksittäinen tapahtuma. Näissä keskusteluissa tarkoituksena on kerätä nuorelta tietoa, joka auttaa haastattelijaa ymmärtämään paremmin nuoren tilannetta ja tunnistamaan keinoja, joilla voidaan vähentää nuoren hatkaamisen todennäköisyyttä.

Haastatteluasetelma

Paluuhaastattelun pitäisi olla keskustelunomainen ja se tulisi pitää ei-uhkaavassa, neutraalissa ja nuoriystävällisessä ympäristössä, joka rohkaisee nuorta rentoutumaan ja puhumaan vapaasti. Nuorelta voi kysyä, missä vaihtoehtoisista tiloista hän toivoisi keskustelun tapahtuvan. On suositeltavaa, että haastattelu pidetään silloin, kun nuori on rauhallinen, levännyt ja voi keskittyä haastatteluun. Tämä lisää todennäköisyyttä merkityksellisen tiedon hankkimiseen sekä nuoren aktiiviseen sitoutumiseen omien tavoitteiden ja tarpeiden käsittelytapojen tunnistamiseen. Nuorelta voi kysyä, mikä vaihtoehtoina annetuista ajankohdista olisi hänelle mieluisin.

Haastatteluun valmistautuminen

Haastattelijan tulisi tuntea nuori, jos se on mahdollista. Nuorelta voi myös kysyä, kenen haastattelun mahdollisista toteuttajista kanssa hän mieluiten työskentelisi. Haastattelijalla olisi hyvä olla mahdollisimman paljon tietoa nuoresta sekä tämän hatkaamishistoriasta, perheen ja ympäristön tuesta, sijoitukseen liittyvistä ajankohtaisista asioista, koulusta ja muista yhteyksistä. "Haastattelijan valmistautuminen -osuutta" (seuraava sivu) pitäisi käyttää sellaisten taustatietojen hankkimiseen, mitkä ovat hyödyllisiä haastattelijalle ennen nuoren tapaamista. Kun nuorelle kerrotaan paluuhaastattelun toteuttamisesta, haastattelijan kannattaa korostaa mahdollisia hyötyjä nuorelle.

Haastattelijan valmistautuminen

Haastattelija valmistautuu nuoren haastatteluun vastaamalla nuorta ja hänen hatkaamistaan koskeviin kysymyksiin. Apuna tässä voi käyttää sijaishuoltopaikan kirjauksia, nuorta koskevia muita asiakirjoja ja muuta tietoa ennen haastattelun toteuttamista.

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Taustatietoja *

Haastattelijan nimi * _____
Nuoren nimi * _____
Sijaishuoltopaikan nimi * _____
Haastattelun päivämäärä * _____

2. Kuinka monta päivää nuoren palaamisen jälkeen haastattelu toteutettiin *

Päivät numeroina: _____

3. Nuoren ikä *

Ikä numeroina: _____

4. Nuoren sijoituksen kesto *

Nuoren nykyisen sijoituksen kesto _____

(esim. 1,1 = yksi vuosi ja kuukausi)

Nuoren sijoituksen/sijoitusten kesto kokonaisuudessaan _____

(esim. 3,6 = kolme vuotta ja kuusi kuukautta)

TIEDOT KÄSITELTÄVÄSTÄ HATKASTA

5. Onko tämä nuoren ensimmäinen hatkaamiskerta *

Jos ei tai ei tiedossa, haastattelijan tulee tarkistaa nuoren hatkaamishistoria ennen haastattelua.

Kyllä Ei En tiedä

6. Palasiko nuori vapaaehtoisesti *

Kyllä Ei En tiedä

7. Palasiko nuori sijaishuoltopaikan hakemana *

Kyllä Ei En tiedä

8. Palasiko nuori poliisin tai muun viranomaisen saattamana *

Kyllä Ei En tiedä

9. Nimeä nuoren palauttanut taho *

Esim. poliisi, isovanhempi tmv. * _____

10. Palasiko nuori sijaishuoltopaikkaan 24 tunnin sisällä *

Kyllä Ei En tiedä

11. Nuoren poissaolon kesto 3-5 viime hatkan aikana *

NUOREN HATKAAMISHISTORIA

12. Onko nuori hatkannut kolme kertaa tai enemmän *

Kyllä Ei En tiedä

13. Nuoren hatkaamishistoria *

Nuoren hatkaamishistoria voi olla tärkeä tieto tehokkaiden toimenpiteiden valinnassa. Kirjoita muistiin kyseisen nuoren olennaiset hatkaamishistoriaan liittyvät tiedot (esim. onko hän hatkannut usein tietyistä paikoista, kenen luokse hän hatkaa, kuinka pitkiä hatkat yleensä ovat, palaako nuori vapaaehtoisesti jne.)

VINKKEJÄ HAASTATTELUUN

- Tee omin sanoin lyhyt yhteenveto siitä, mitä nuori juuri kertoi sinulle. Näin osoitat ymmärtäväsi hänen sanomisensa.
- Kiinnitä huomiota nuoren kommentteihin, jotka tarjoavat viitteitä nuoren turvallisuuteen hatkoilla (esim. päihteiden käyttö, väkivalta, itsetuhoisuus, lääkkeiden puute). Voit esittää tarkentavia kysymyksiä, jotta saat riittävän käsityksen nuoren turvallisuudesta.
- Esitä jatkokysymyksiä tilanteista, jotka ovat voineet innoittaa nuorta hatkaamaan.
- Reagoi/vastaa nuoren tunteisiin, mukaan lukien itkuun, sulkeutumiseen ja väittelynhaluun/vihaan – pidä huolta siitä, että kerrot hänelle, että hän saa ottaa aikaa itsensä kokoamiseen ja rauhoittumiseen.
- Muista hankkia tietoa henkilökunnasta, muista sijaishuoltopaikan nuorista, säännöistä, yksityisyydestä jne.
- Yritä saada parempi käsitys tarkalleen niistä asioista, joista nuori saattaa pitää tai ei pidä ja pyydä häntä antamaan esimerkkejä kertomistaan asioista, jos mahdollista.

OHJEET HAASTATELIJALLE

Kysy jokainen kysymys, mukauttaen tarvittaessa. Käytä avoimia kysymyksiä, kuten mitä, miten, milloin ja miksi, hakemaan täsmällistä tietoa esitettyyn kysymykseen. Ennen haastattelun alkua haastattelijan tulisi painottaa sitä, kuinka nuori todennäköisesti hyötyy haastatteluun osallistumisesta. Muista haastattelun aikana osottaa kiinnostusta ja empatiaa nuoren kertomaan kohtaan kysymällä tarvittaessa jatkokysymyksiä. Älä syllistä nuorta hänen kokemuksestaan tai pyri osoittamaan, että nuoren kokemukset olisivat jollain tavalla vääriä. Ne ovat totta hänelle.

Haastattelun aikana voi pitää taukoja tai sen voi keskeyttää ja jatkaa myöhemmin. Jos haastattelun keskeyttää on tärkeää, että se jatketaan loppuun yhdessä nuoren kanssa myöhemmin. Nuoren kanssa on hyvä sopia, koska haastattelua on mahdollista jatkaa, tarjoamalla pari vaihtoehtoa.

HAASTATELUN ALOITUS

"Saatat muistaa, kun X puhui kanssasi / me puhuttiin hatkoilta palaamisen jälkeen, että käydään myös tällainen vähän pidempi keskustelu. Jos sinulle sopii, haluaisin ymmärtää, mitä me voimme yhdessä tehdä tilanteesi parantamiseksi ja toiveidesi ja tarpeidesi huomioimiseksi. Mitä paremmin ymmärrän, mitä hyvää ja ei-niin-hyvää sijoituksessasi, koulussasi, ystäväissasi ja muissa läheisissäsi on, sitä paremmin voin auttaa sinua pääsemään sellaiseen tilanteeseen, josta pitäisit enemmän.

Haastattelun päätteeksi sinä ja minä käymme läpi nämä tiedot ja aloitamme kehittämään suunnitelmaa asioista, joita me kummatkin voimme tehdä seuraavan muutaman päivän ja viikon aikana tilanteesi parantamiseksi. En voi luvata, että saat kaiken haluamasi. Lupaan kuitenkin tekeväni parhaani ja yritän saada aikaan asioita, jotka parantavat sinun tilannettasi.

Haastattelun tarkoituksena ei siis ole listata seuraamuksia hatkaamisesta tai käyttää sitä sinua vastaan, vaan ymmärtää sinun kokemuksiasi hatkaamiseen liittyen, jotta voisimme yhdessä vahvistaa sinun hyvinvointiasi ja turvallisuuttasi.

Kirjaan keskusteluamme tietokoneelle, jotta muistan ja voin palata asioihin, joista keskustelimme. Sinulla on koska tahansa mahdollisuus tulla katsomaan, mitä kirjaan tai kertoa suoraan, jos toivot minun kirjaavan jonkin tietyn asian tietyllä tavalla.

Oletko valmis juttelemaan ja katsomaan, mitä voimme tehdä yhdessä?"

"Haluaisin aloittaa keskustelun kanssasi siitä, minkälaiseksi koet oman terveytesi."

14. Terveys *

Millainen olo sinulla on?

Miten voit?

Kerro minulle terveydentilastasi.

Millaisia terveyshuolia sinulla on?

15. Tarvitseeko sinun tavata lääkäriä? *

Kyllä Ei Ehkä

HATKAAMISKOKEMUS

"Nyt haluaisin keskustella kanssasi asioista, jotka tapahtuivat hatkassa ollessasi."

16. Millaiset asiat ovat hyvin silloin, kun olet hatkassa? *

Mitä asioita teit huvini vuoksi hatkassa ollessasi? (esim. kavereiden kanssa hengailu, päihteiden käyttö, perheen tai muiden läheisten tapaaminen, harrastukset, ruoanlaitto jne.)

Mistä nautit eniten hatkassa ollessasi? (esim. vapaus, ei sääntöjä, itsenäisyys, ystävät, perhe, kaverit jne.)?

17. Luuletko, että osa mainitsemistasi hyvistä asioista vaikuttivat siihen, että hatkasit tällä kertaa? *

Kyllä Ei

18. Mitkä niistä olivat kaikista tärkeimpiä? *

19. Millaiset asiat ovat huonosti silloin, kun olet hatkassa? *

Mitä asioita teit pakon vuoksi hatkassa ollessasi? (esim. varastaminen, valveilla pysyttely, pitkien matkojen kävely, yöpyminen paikassa jossa ei olisi halunnut, päihteet, seksi tai seksuaaliset teot jne.)

Mistä pidit kaikkein vähiten hatkassa ollessasi? (esim. laittomat tai vaaralliset aktiviteetit tai tilanteet, nälkä, viranomaisilta piileskely jne.)

19. Miksi päätit hatkata? *

Sanoiko joku jotain, mikä sai sinut suuttumaan?

Mitä oli meneillään ennen hatkaamista?

Oliko hatkoille lähteminen suunniteltu vai impulsiivinen teko?

Lähditkö yksin vai olitko jonkun toisen kanssa?

Missä vietit aikaa hatkan aikana? (esim. perhe, ystävät, kumppani, puistot, ostarit jne.)

SIJAISHUOLTOPAIKKA

"Nyt haluaisin jutella kanssasi asumistilanteestasi ja arjesta sijaishuoltopaikassasi. Puhuminen voi tuntua haastavalta, koska olen täällä töissä. Haluan kuitenkin oikeasti kuulla, miten sinä koet asumisesi arjen, jotta meillä on yhdessä mahdollisuus vaikuttaa niihin."

21. Kuvaile miten asiat ovat täällä meillä? *

Jos nuoren sijaishuoltopaikka on vaihtunut hatkan jälkeen, kysy siitä paikasta, josta nuori hatkasi.

Miten sinulla menee ja on mennyt täällä asuessasi?

Mistä asioista olet pitänyt täällä? (esim. henkilökunta, muut nuoret, yhteinen tekeminen jne.)

Mistä asioista et ole pitänyt? (esim. henkilökunta, muut nuoret, säännöt, yksityisyys jne.)

Haluatko kertoa vielä jotain muuta arjesta sijaishuoltopaikassa?

22. Luuletko, että mainitsemasi huonot asiat vaikuttivat siihen, miksi hatkasit? *

Kyllä Ei

PERHE

"Jutellaan seuraavaksi perheestäsi, ystävästäsi ja muista läheisistäsi."

23. Kerro minulle ihmisistä, jotka koet läheisiksi perheessäsi. *

24. Kuvaile, miten sijaishuollossa asuminen on vaikuttanut perhesuhteisiisi. *

Asutko lähellä perheenjäseniäsi? (Esim. vanhemmat, sisarukset, isovanhemmat)

Pääsetkö näkemään heitä niin usein kuin haluat?

Koetko olevasi erillään perheestäsi?

Haluatko kertoa vielä jotain perheestäsi tai suhteestasi heihin?

25. Luuletko, että perhesuhteisiisi liittyvät asiat vaikuttivat siihen, miksi hatkasit? *

Kyllä Ei

KAVERIT

26. Kerro minulle ystävästäsi, jotka koet läheisiksi sinulle. *

27. Kuvaile, miten sijaishuollossa asuminen on vaikuttanut ystävyysuhteisiisi. *

Asutko lähellä ystäviäsi?

Pääsetkö näkemään heitä niin usein kuin haluat?

Koetko olevasi erillään ystävästäsi?

Haluatko kertoa vielä jotain ystävästäsi tai suhteestasi heihin?

28. Luuletko, että ystävyysuhteisiisi liittyvät asiat vaikuttivat siihen, miksi hatkasit? *

Kyllä Ei

MUUT LÄHEISET

29. Kerro minulle muista läheisistäsi. *

30. Kuvaile, miten sijaishuollossa asuminen on vaikuttanut suhteeseesi muille sinulle läheisiin ihmisiin. *

Asutko lähellä näitä läheisiä? (Esim. seurustelukumppani, kummi, harrastuksen ohjaaja)

Pääsetkö näkemään heitä niin usein kuin haluat?

Koetko olevasi erillään näistä läheisistä?

Haluatko kertoa vielä jotain näistä läheisistä tai suhteestasi heihin?

31. Luuletko, että suhteeseesi muihin sinulle läheisiin ihmisiin liittyvät asiat vaikuttivat siihen, miksi hatkasit? *

Kyllä Ei

KOULU

"Seuraavaksi haluaisin esittää sinulle kysymyksiä kouluun ja koulunkäyntiin liittyen."

32. Kuvaile, miten sinulla menee koulussa. *

Onko sinun pitänyt vaihta koulua nykyisen sijoitukseksi takia?

Miten tulet toimeen opettajiesi kanssa?

Millaisia kouluarvosanasi ovat?

Tarvitsetko ylimääräistä tukea koulunkäyntiin liittyen? (esim. koulupäivän jälkeinen tuki, tukiopetus, yksityisopetus)

Mitkä asiat huolestuttavat sinua koulunkäyntiin liittyen?

33. Kerro minulle joitakin hyviä asioita koulustasi. *

Mitkä ovat hauskoja asioita koulussasi? (esim. ystävät, mieleiset oppiaineet)?

34. Kerro minulle joitakin huonoja asioita koulustasi. *

Mitkä ovat haastavia asioita koulunkäynnissäsi? (esim. koulutyö, arvosanat, tuen saaminen haastavissa asioissa, ryhmäpaine, sijaishuollossa asumiseen liittyvä stigma, kiusaaminen)

35. Luuletko, että mainitsemasi kielteiset asiat kouluun liittyen vaikuttivat siihen, miksi hatkasit? *

Kyllä Ei

TOIMINTASUUNNITELMA JA TOIMENPITEET

36. Syiden arvottaminen. *

"Mainitsit erilaisia asioita, jotka vaikuttivat siihen, että hatkasit. Seuraavaksi toivoisin, että voisimme laittaa ne tärkeysjärjestykseen sen mukaan, mihin haluaisit ensiksi muutosta."

	1 tärkein asia	2 tärkeä asia	3 melko tärkeä asia	4 ei kovin tärkeä asia	5 vähiten tärkeä asia
Myönteiset asiat hatkoilla *	☐	☐	☐	☐	☐
Kielteiset asiat sijaishuoltopaikassa *	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteet perheeseen *	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteet ystäviin *	☐	☐	☐	☐	☐
Suhteet muihin läheisiin *	☐	☐	☐	☐	☐
Kielteiset asiat koulussa *	☐	☐	☐	☐	☐

37. Mitkä ovat sellaisia asioita, joita voisimme miettiä asioiden parantamiseksi, ettet hatkaisi enää? *

"Nyt haluaisin käyttää aikaa siihen, että mietimme yhdessä asioita, joihin voimme vaikuttaa ja jotka tekisivät olosi mukavammaksi tai onnellisemmaksi sijaishuoltopaikassasi. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi rajoitustoimenpiteiden tarkastelua tai sijaishuoltopaikan muutosta, mutta usein se sisältää myös muiden, elämässäsi meneillään olevien asioiden selvittämistä ja niiden muuttamista... Mitä asioita meidän pitäisi kehittää?"

ALUSTAVA TOIMINTASUUNNITELMA

38. Tavoite - Toimenpide - Vastuuhenkilö - Jatkotoimenpide *

Esimerkiksi:

- **Tavoite:** Sääntöjen muuttamisesta keskusteleminen
- **Toimenpide:** Sovitaan yhteinen aika omaohjaajan kanssa, joissa voidaan käydä sääntöjä läpi
- **Vastuuhenkilö:** Omaohjaaja
- **Jatkotoimenpide:** Keskustelun pohjalta tehdään mahdollisesti muutoksia sääntöihin ja sovitaan, mitä se edellyttää nuorelta ja mitä sijaishuoltopaikalta

Koittakaa löytää ainakin 3-4 tavoitetta ja toimenpidettä.

HAASTATTELU ON SUORITETTU. KIITÄ NUORTA JA ANNA NUOREN POISTUA.

Seuraavalla sivulla on haastattelun yhteenveto. Täytä se mahdollisimman pian. Jatka toteuttamiskelposten toimenpiteiden käyttöönoton työstämistä, jotta tulevien hatkojen todennäköisyys pienenee.

Täydennä alustavaa toimintasuunnitelmaa hyödyntämällä toimenpidelomaketta. Kun kaikki toimenpiteet on suunniteltu, keskustele niistä yhdessä nuoren kanssa.

HAASTATTELIJAN ARVIOINNIN YHTEENVETO

Tässä yhteenvedossa haastattelija arvioi itsenäisesti nuoren hyvinvointia, hatkaa ja siihen johtaneita syitä. Arviointi perustuu haastattelijan keskusteluun nuoren kanssa.

Haastattelijan yhteydenvedon voi tehdä heti nuoren poistuttua tilanteesta. Sen voi myös täydentää myöhemmin samana tai seuraavana päivänä.

TERVEYS

39. Onko sinulla huolia nuoren terveydentilasta? *

Kyllä Ei En tiedä

40. Kerro lisää nuoren terveydentilasta *

41. Arvio nuoren turvallisuudentilasta hatkassa olemisen aikana *

Todella turvallinen Turvallinen Turvaton Todella turvaton En tiedä

42. Kerro lisää nuoren turvallisuudesta hatkassa olemisen aikana *

HATKAAMISKOKEMUS

43. Osallistuiko hatkaamiseen muita sijaishuoltopaikan nuoria? *

Kyllä Ei En tiedä

44. Avustiko perhe, ystävät tai läheiset hatkaamisessa? *

Kyllä, kuka? _____ Ei En tiedä

45. Mistä nuori hatkasi? *

- Sijaishuoltopaikasta Vapaa-ajalta Koulusta Kotilomalta
 Muu, mikä? _____

46. Listaa pääasialliset toiminnot, joihin nuori osallistui hatkassa ollessaan. *

Esimerkiksi ajan viettäminen kavereiden tai jonkun muun kanssa, aktiviteetit, päihteet jne.

SIJAISHUOLTOPAIKKA

47. Listaa tunnistettuja haasteita nykyisessä sijaishuoltopaikassa: *

48. Arvioi seuraavia väittämiä *

"Mainitsit erilaisia asioita, jotka vaikuttivat siihen, että hatkasit. Seuraavaksi toivoisin, että voisimme laittaa ne tärkeysjärjestykseen sen mukaan, mihin haluaisit ensiksi muutosta."

	1 täysin samaa mieltä	2 jonkin verran samaa mieltä	3 ei samaa eikä eri mieltä	4 jonkin verran eri mieltä	5 täysin eri mieltä	6 en tiedä
Hatkaamisen syynä on perhesuhteisiin liittyvät asiat *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hatkaamisen syynä on ystävyys-suhteisiin liittyvät asiat *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hatkaamisen syynä on muihin nuoren läheissuhteisiin liittyvät asiat *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hatkaamisen syynä on koulunkäyntiin liittyvät asiat *	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hatkaamisen syynä on asiat, joita hatkassa voi tehdä	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Hatkaamisen syynä on sijaishuoltopaikkaan liittyvät asiat *	☐	☐	☐	☐	☐	☐

**MAHTAVAA, OLET SAANUT VALMIIKSI ENSIMMÄISEN OSAN
PALUU HATKASTA -MENETELMÄN TOTEUTTAMISESSA!**

Seuraavassa vaiheessa täytä ja hyödynnä toimenpidelomaketta.

TOIMENPIDELOMAKKEEN AVULLA:

- Määritteleet hatkaamisen syitä sen mukaan, mitä nuori mahdollisesti välttelee hatkaamisella ja mitä hän tavoittelee
- Saat lisää ymmärrystä hatkaamisen syistä, jotka auttavat vaikuttavien toimenpiteiden valintaan
- Saat esimerkkejä mahdollisista toimenpiteistä, joilla pystytään vastaamaan tunnistettuihin nuoren hatkaamista koskeviin syihin. Toimenpidelomake ei pidä sisällään täydellistä luetteloa kaikista mahdollisista toimenpiteistä. Toimenpidelomakkeen pohjalta luotavaan kattavampaan toimintasuunnitelmaan voi sisällyttää myös muita toimia, joiden on havaittu aikaisemmin toimivan nuorten sosiaalisen, emotionaalisen, psyykkisen ja akateemisen hyvinvoinnin vahvistajina.
- Toimenpidelomake ohjaa ja auttaa sinua kokonaisvaltaisen toimintasuunnitelman luomisessa.
- Perustuen tunnistettuihin, hatkaamiseen vaikuttaviin tekijöihin, tunnista ne muutokset, joiden voidaan ajatella parantavan seuraavia asioita nuoren tilanteen edistymisessä ja seurauksissa:
 - Hatkamisen vähentäminen - mitkä muutokset voisivat vähentää hatkamista.
 - Nuoren arjen vakauttaminen - mitkä muutokset voisivat auttaa nuorta kokemaan elinympäristön turvallisempaan.
 - Nuoren koulunkäynnin ja läsnäolojen edistäminen - mitkä muutokset edistäisivät koulussa viihtymistä ja pärjäämistä.
 - Nuoren sosiaalisten ja käyttäytymiseen liittyvien seurausten kehittäminen - mitkä muutokset voisivat tukea nuoren sosiaalisten suhteiden luomista ja ylläpitoa.

LIITE 2

Toimenpidelomaketta ei ole tarkoitus tulostaa ja ottaa käyttöön paperisena versiona. Sen sijaan suosittelemme, että sen sisällöt siirretään suoraan sähköiseen muotoon asiakastietojärjestelmään. Tämä mahdollistaa tiedon kumuloitumisen, tiedon suoraan nuoren omiin tietoihin liittämisen, uusien toimenpiteiden luomisen ja erilaisten toiminnallisuuksien toteuttamisen. Toimenpidelomaketta ei ole tarkoitus täyttää kokonaan, vaan ainoastaan soveltuvilta osin. Toimenpidelomaketta kannattaakin kehittää niin, että se käyttäjäystävällinen. Tämä tapahtuu erilaisten kyselyyn perustuvien sääntöjen ja hyppujen kehittämisen. Esimerkiksi jos lomakkeelta valitaan hatkaamisen syyksi mielekäs tekeminen, niin nähdään ainoastaan sitä vastaavat toimenpiteet, eikä kaikkia 15 erilaista toimenpiteitä.

PALUU HATKASTA -MENETelmä TOIMENPIDELOMAKE

Toimenpidelomake

Tämä toimenpidelomake tarjoaa listan toimenpiteistä, joilla pystytään vastaamaan niihin syihin, jonka vuoksi nuori on hatkannut. Toimenpidelomake ei ole täydellinen listaus kaikista mahdollisista toimenpiteistä, vaan siihen voi täydentää myös muita toimenpiteitä. Lomakkeen loppussa on mahdollisuus myös kirjata sellaisia toimenpiteitä, jotka eivät suoraan vastaa hatkaamisen syihin, mutta joilla voi olla positiivisia vaikutuksia nuoren hyvinvointiin.

Ohjeet täyttämiseen

Valitse toisella sivulla ne vaihtoehdot, jotka vastaavat paluuhaastattelussa tunnistettuihin syihin, jonka vuoksi nuori hatkaa. Ensisijaisilla hatkaamista koskevilla syillä tarkoitetaan niitä syitä, jotka yhdessä nuoren kanssa arvioitiin tärkeimmiksi (arvio 1-2) syiksi hatkaamiselle. Toissijaisilla syillä tarkoitetaan niitä syitä, jotka yhdessä nuoren kanssa arvioitiin vähemmän tärkeiksi (arvio 3-5). Nämä arvioit löytyvät paluuhaastattelulomakkeen yhteenvedosta. Syiden valitsemisen jälkeen esille tulee listaus eri toimenpiteistä, joita siihen vastaamiseksi voidaan tehdä. Tässä on tärkeää huomioida, että kaikkia mahdollisia toimenpiteitä ei ole voitu listata. Toimenpiteitä voi siis kehittää tai valita myös listan ulkopuolelta.

Boldatut väliotsikot kuvaavat toimenpiteen luonnetta, jonka jälkeen on listattu siihen liittyviä esimerkkejä. Listauksesta löytyy myös kohta muille toimenpiteille, joita voidaan tehdä - käytä rohkeasti mielikuvitusta ja mieti mitkä toimenpiteet sopisivat juuri kyseessä olevalle nuorelle. (Muista hatkaamisen syyt, joihin toimenpiteillä pyritään vastaamaan).

Vähintään yhtä tärkeitä valittujen toimenpiteiden kanssa on se, että niiden toteuttamiselle sovitaan vastuuhenkilö ja niiden toteutumista seurataan. Lupauksista siis pidetään kiinni. Tälle löytyy omat kohtansa.

1. Taustatietoja

Toimenpidelomakkeen täyttäjän nimi: _____
Nuoren nimi _____
Sijaishuolto paikan nimi _____
Toimenpidelomakkeen täyttöpäivä _____

2. Ensisijaiset nuoren hatkaamisen syyt (vetävät tekijät)

Mitkä asiat vetävät nuorta hatkaan, mitä hän tavoittelee hatkaamisella? (Arvio 1-2)

☐ Seurustelukumppani: Rakkaus	☐ Mieluisat aktiviteetit: Itsenäisyys
☐ Seurustelukumppani: Kuuluminen	☐ Ystävät: Kuuluminen
☐ Seurustelukumppani: Hauskuus	☐ Ystävät: Hauskuus
☐ Seurustelukumppani: Auton/Rahan saanti	☐ Ystävät: Muu
☐ Perhe: Perheen kanssa oleminen	☐ Koulu: Entiset opettajat
☐ Perhe: Kuuluminen	☐ Koulu: Entiset vertaiset
☐ Mieluisat aktiviteetit: Normaaliuden tunne	☐ Koulu: Akateeminen vapaus
☐ Mieluisat aktiviteetit: Päihteet, seksi jne.	☐ Koulu: Muu
☐ Mieluisat aktiviteetit: Virikkeet, valinnanmahdollisuudet	☐ Koulu: Koulun yhteydessä olevat vapaa-ajan harrastukset
☐ Mieluisat aktiviteetit: Vapaa-ajan aktiviteetteihin osallistuminen	☐ Yhteisön tuki: Ihmissuhteet
☐ Yhteisön tuki: Kuljetus	☐ Jännitys: Hauskuus
☐ Yhteisön tuki: Muu	☐ Jännitys: Ei-sääntöjä, vapaus
☐ Jännitys: Adrealliini	☐ Ei hatkannut tavoitellakseen mitään

3. Ensisijaiset nuoren hatkaamisen syyt (vetävät tekijät)

Mitkä asiat työntävät nuorta hatkaan, mitä hän välttelee hatkaamisella? (Arvio 1-2)

☐ Sijaishuoltopaikka: Sääntöjen välttely	☐ Henkilökunta: Muu
☐ Sijaishuoltopaikka: Fyysisen elinympäristön välttely	☐ Koulu: Ystävien ja vertaissuhteiden puute
☐ Sijaishuoltopaikka: Muiden nuorten välttely	☐ Koulu: Heikot arvosanat
☐ Sijaishuoltopaikka: Itsenäisyys	☐ Koulu: Ei-tukevat opettajat
☐ Henkilökunta: Tilan saaminen	☐ Ei hatkannut vältelläkseen mitään
☐ Henkilökunta: Kielteisten vuorovaikutustilanteiden välttely	

4. Toissijaiset syyt hatkaamiselle

Mitä toissijaisia nuorta hatkaan vetäviä ja työntäviä tekijöitä on, mitä nuori tavoittelee ja välttelee? (Arvio 3-5)

☐ Tavoitteli: Seurustelukumppani	☐ Tavoitteli: Yhteisön tuki
☐ Tavoitteli: Perhe	☐ Tavoitteli: Jännitys
☐ Tavoitteli: Mieluisat aktiviteetit	☐ Vältteli: Sijaishuoltopaikka
☐ Tavoitteli: Ystävät	☐ Vältteli: Henkilökunta tai huoltajat
☐ Tavoitteli: Koulu	☐ Vältteli: Koulu

RAKKAUS

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Seurustelukumppani

Hatkaaminen sellaisen henkilön luokse, jonka nuori kokee läheiseksi tai jonka kanssa nuorella on romanttinen suhde.

5. RAKKAUS

Nuori hatkaa seurustelukumppanin luokse rakkauden takia.

Tapaa kumppani ja ota hänet mukaan aktiviteetteihin

- Kutsu kumppani kylään (esim. päivällinen)
- Kutsu kumppani yhteiseen toimintaan (esim. omaohjaaja-aika)
- Muu, mikä? _____

Anna nuorelle lisää mahdollisuuksia tavata kumppanin kanssa

- Anna kumppanin tulla kylään tiettyinä ajankohtina
- Anna lisää mahdollisuuksia yhteiseen tekemiseen, valvotusti jos tarpeen
- Muu, mikä? _____

Sovi yhteisistä pelisäännöistä seurustelun suhteen

- Aseta ikätasolle sopivat kotiintuloajat Keskustele suostumuksesta ja suojatusta seksistä
- Muu, mikä? _____

Jaa nuorelle tietoa hyvinvoivasta parisuhteesta, suostumuksesta ja suojatusta seksistä

- Pyydä nuorta tutustumaan suostumusta, seksuaalisuutta ja seksiä koskevaan materiaaliin (tekstit, videot, podcastit)
- Aikatauluta tapaaminen lääkärin/terveydenhoitajan kanssa ehkäisystä ja seksistä puhumiseen
- Muu, mikä? _____

6. Vastuuhenkilö ja seuranta

7. KUULUMINEN

Nuori hatkaa seurustelukumppanin luokse kuulumisen ja välitetyksi tulemisen tunteen takia.

Auta nuorta luomaan muita hyvinvoivia ihmissuhteita

- Järjestä aktiviteetteja sijaishuoltopaikassa asuville nuorille nuorten välisten ihmissuhteiden vahvistamiseksi
- Anna nuoren viettää lisää aikaa koulukavereiden ja muiden sosiaalisten ryhmien kanssa
- Rohkaise nuorta liittymään vapaa-ajan harrastuksiin, joista hän on kiinnostunut
- Muu, mikä? _____

8. Vastuhenkilö ja seuranta

9. HAUSKUUS

Nuori hatkaa seurustelukumppanin luokse, koska haluaa pitää hauskaa.

Järjestä sijaishuoltopaikassa aktiviteetteja ja retkiä

- Menkää rannalle, keilaamaan, pelaamaan biljardia, taidenäyttelyyn, tmv.
- Muu, mikä? _____

Hanki nuorelle tukihenkilö, joka voi järjestää ja osallistua hauskoihin aktiviteetteihin nuoren (ja mahdollisesti kumppanin kanssa)

- Rekrytoi nuorelle tukihenkilö nuoren omasta lähipiiristä, järjestöstä tai julkisista palveluista
- Muu, mikä? _____

Tarjoo muita hauskoja aktiviteetteja, joihin nuori voi osallistua

- Auta nuorta osallistumaan vapaaehtoistoimintaan
- Auta nuorta hankkimaan palkallinen työ
- Auta nuorta sitoutumaan vapaa-ajan harrastuksiin
- Muu, mikä? _____

Hauskuutta tukevaa tekemistä

- Järjestä sopivia ja kiinnostavia retkiä
- Luo sopivat kotiintuloajat
- Järjestä kuljetukset, jotta nuori voi nauttia yhdessäolosta vertaistensa kanssa
- Muu, mikä? _____

10. Vastuhenkilö ja seuranta

11. AUTON / RAHAN SAANTI

Nuori hatkaa kumppanin luokse, koska kumppanilla on auto, jolla pääsee liikkumaan ja/tai rahaa asioiden maksamiseen.

Auta nuorta hankkimaan palkallinen työ

- Auta nuorta CV:n luomisessa ja työhakemuksen tekemisessä
- Auta nuorta etsimään työpaikkailmoituksia ja hankkimaan kuljetus mahdolliselle työpaikalle
- Auta nuorta haastattelutaitojen opettelussa työpaikan saamiseksi
- Tarjoo nuorelle mahdollisuus ansaita rahaa tekemällä sijaishuoltopaikassa pieniä töitä
- Muu, mikä? _____

Helpota nuoren liikkumista

Järjestä / auta nuorta järjestämään kyytejä sijaishuoltopaikasta muualle

Järjestä nuorelle bussikortti

Muu, mikä? _____

12. Vastuhenkilö ja seuranta

PERHE

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Perheen kanssa oleminen

Hatkaaminen kenen tahansa ihmisen luokse, jonka nuori kokee perheen jäseneksi ja jonka kanssa nuori haluaa viettää aikaa ja/tai olla vuorovaikutuksessa.

13. PERHEEN KANSSA OLEMINEN

Nuori hatkaa ollakseen vuorovaikutuksessa tai osallistuakseen mieluisiin aktiviteetteihin henkilöiden kanssa, jotka nuori kokee perheekseen.

Järjestä sopivia yhteydenpidon tapoja/kohtaamisia perheenjäsenten kanssa

- Järjestä kuljetuksia aikataulutettuihin tapaamisiin perheenjäsenten kanssa tai järjestä tapaamiset perheenjäsenten kanssa sijaishuoltopaikassa
- Järjestä sopivia sähköisiä yhteydenpidon mahdollisuuksia perheenjäsenten kanssa (Some, tekstiviestit, kuvien ja videoiden jakaminen, jne.)
- Yllätä nuori viemällä hänet suunnittelemattomaan tapaamiseen perheenjäsenten kanssa
- Järjestä aikataulutettuja retkiä, joille perheenjäsenet voivat lähteä nuoren kanssa tai ulkoiluja, joissa perheenjäsenet voivat tavata nuorta
- Järjestä perheenjäsenille mahdollisuuksia osallistua koulun ja yhteisön aktiviteetteihin nuoren kanssa
- Järjestä säännöllisiä, aikataulutettuja perhepuheluita
- Järjestä etätapaamisia, kun perheenjäsenillä on tapahtumia kaukana nuoresta tai tapahtumia, joihin nuoren on haastavaa osallistua (häät, syntymät, syntymäpäiväjuhlat, jne.)
- Järjestä nuorelle mahdollisuuksia osallistua kirkkoon tai jumalanpalveluksiin perheenjäsenten kanssa
- Lähetä nuoren taideteoksia, kirjoja, valokuvia, "Kaikki minusta" -portfolioita, jne. perheelle ja anna perheen lähettää materiaaleja nuorelle
- Järjestä nuorelle ja perheenjäsenille mahdollisuus katsoa heidän suosikki-tv-sarjaansa yhdessä ja soitella sarjan aikana tai sen jälkeen
- Muu, mikä? _____

Haastattele nuorta ja tee tärkeysjärjestykseen laitettu lista henkilöistä, jotka nuori kokee perheenjäsenikseen

- Kysy nuorelta, keiden perheenjäsenten kanssa hän haluaisi pitää aikataulutettuja tapaamisia
- Muu, mikä? _____

Selvitä mahdollisuuksia sijoittaa nuori lähemmäksi perhettä

- Nuoren sijoittaminen lähemmäksi perhettä
- Muu, mikä? _____

14. Vastuuhenkilö ja seuranta

MIELUISAT AKTIVITEETIT

Hatkaa veti ja sillä tavoitteli: Mieluisat aktiviteetit

Hatkaaminen aktiviteetin luokse, josta nuori nautti tai jonka tekemisestä nuori pitää.

15. NORMAALIUDEN TUNNE

Nuori hatkaa ikätasolle sopivien aktiviteettien puutteiden takia. Nuori voi myös hatkata sijaishuoltopaikassa elämiseen liittyvän häpeän takia.

Aseta ikätasolle sopivat säännöt

- Nuoren kavereiden ei tarvitse ilmoittaa nuorta saapuneeksi tai lähteneeksi sijaishuoltopaikasta
- Auta nuorta hankkimaan ajokortti Anna nuorelle oma avain hänen huoneeseensa
- Muuta puhelimen käyttöön, jääkaapille ja WC:hen pääsyyn liittyviä sääntöjä
- Muu, mikä? _____

Ei nimilappuja tai merkintöjä sijaishuoltopaikan nimellä

- Pidä sijaishuoltopaikan logot/nimilaput poissa näkyviltä, kun nuori on retkellä/ulkoilemassa (esim. auto)
- Muu, mikä? _____

16. Vastuhenkilö ja seuranta

17. PÄIHTEET, SEKSI, JNE.

Nuori hatkaa päästäkseen käsiksi aktiviteetteihin, kuten huumeisiin tai seksiin. Nuori ei välttämättä välitä tai ole tietoinen niihin liittyvistä riskeistä.

Tarjoa tietoa

- Pyydä vanhempaa nuorta, jolla on kokemusta hatkaamisesta, mentoroimaan ja jakamaan kokemuksiaan hatkaamisesta
- Lue ja keskustele yhdessä nuoren kanssa www.hatkassa.fi - verkkosivustolla löytyvistä tarinoista hatkaamisesta
- Jaa tietoa hyvinvoivista ihmissuhteista, suostumuksesta ja suojatusta seksistä
- Puhu yhdessä nuoren kanssa päihteiden käytöstä (myös haittoja vähentävä käyttö)
- Muu, mikä? _____

Mieti yhdessä nuoren kanssa mistä muista aktiviteeteista hän voisi pitää

- Kokeile, nauttisiko nuori elämishakuisesta harrastuksesta, kuten paintballista, rullalautailusta, benjihypyistä jne.
- Kokeile, pitäisikö nuori muista kouluajan ulkopuolisista harrastuksista
- Muu, mikä? _____

18. Vastuhenkilö ja seuranta

19. VIRIKKEET/VALINNAN MAHDOLLISUUDET

Nuoren hatkaamiseen vaikuttavat harrastusten puute ja vähäiset mahdollisuudet valita itseä kiinnostavia aktiviteetteja.

Aikatauluta suunniteltuja aktiviteetteja

- Menkää rannalle, puistoon, kauppakeskukseen, metsään...
- Järjestä tekemistä sisarusten kanssa, vaikka he eivät asuisi samassa paikassa
- Muu, mikä? _____

Anna nuorelle mahdollisuus valita mieltymyksen mukaan

- Anna nuoren valita muutama erilainen ruokavaihtoehto
- Anna nuoren osallistua hänelle mieluisen ruoan valmistamiseen
- Anna nuoren valita aktiviteetti, jonka hän haluaa tehdä (elokuvan katsominen, ostoskeskukseen meneminen)
- Muu, mikä? _____

20. Vastuhenkilö ja seuranta

21. KOULUAJAN ULKOPUOLISIIN AKTIVITEETTEIHIN OSALLISTUMINEN

Nuori hatkaa osallistuakseen kouluajan ulkopuolisiin harjoituksiin/tapaamisiin/tapahtumiin, joissa hän haluaa olla mukana..

Edistä parempaa vuorovaikutusta

- Edistä parempaa yhteistyötä sijaishuoltopaikan ja koulun välillä nähdäksesi, mitä nuorelle voidaan tarjota
- Koulu ja sijaishuoltopaikka voivat kehittää kuljetusvaihtoehtoja nuorelle
- Muu, mikä? _____

Tarjota nuorelle mahdollisuus osallistua kouluajan ulkopuolisiin aktiviteetteihin

- Tarjota nuorelle luotettava kuljetus, jos hän haluaa osallistua harrastustoimintaan
- Muu, mikä? _____

22. Vastuhenkilö ja seuranta

23. ITSENÄISYYS

Nuori hatkaa välttääkseen sijaishuoltopaikan sääntöjä ja osoittaakseen itsenäisyytensä ja itsevarmuutensa.

Anna nuoren osallistua häntä koskevien sääntöjen määrittelyyn sijaishuoltopaikassa

- Anna nuoren valita ansaittava palkinto sääntöjen noudattamisesta
- Anna nuoren vaikuttaa kotiintuloaikaan (arki- ja loma-ajat)
- Muu, mikä? _____

Anna nuorelle pääsy hänen kotiinsa

- Anna nuorelle hänen huoneensa avain Anna nuorelle sijaishuoltopaikan avain
- Muu, mikä? _____

Huomioi nuoren toiveet rutiineissa

- Anna nuoren valita, mitä illalla tarjoillaan päivälliseksi (joskus)
- Anna nuoren valita, mitä TV:stä katsellaan (joskus)
- Muu, mikä? _____

Esittele aktiviteetteja, jotka tekevät nuoren olon itsenäisemmäksi sijaishuoltopaikassa

- Rohkaise nuorta osallistumaan kouluajan ulkopuolisiin harrastuksiin
- Rohkaise nuorta osallistumaan koulun kerhoihin, musiikki- tai urheiluharrastuksiin
- Muu, mikä? _____

Tarjoa nuorelle kuljetus

- Tee järjestelyt niin, että nuori voidaan hakea koulun aktiviteeteista
- Selvitä mahdollisuuksia kimpakyyteihin muiden nuorten kanssa
- Selvitä, voiko nuorelle tarjota bussikortin Muu, mikä? _____

24. Vastuhenkilö ja seuranta

YSTÄVÄT

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Ystävät

Hatkaaminen henkilön luokse, jonka kanssa nuori jakaa samoja mielenkiinnon kohteita, pois lukien seksuaaliset suhteet ja perhesuhteet.

25. KUULUMINEN

Nuori hatkaa ystävien luokse, koska hän haluaa kokea tulevansa välitetyksi ja ymmärretyksi.

Salli vierailut

- Anna ystävien tulla yökylään tai nuoren mennä yökylään
- Anna nuoren osallistua suunniteltuun tekemiseen ystäviensä kanssa
- Muu, mikä? _____

Tue ystävyysuhteiden kehittymistä sijaishuoltopaikassa

- Tee ryhmäyttämiskäytännöitä Rohkaise nuorta luomaan ihmissuhteita sijaishuoltopaikassa
- Auta nuoria yhteisten kiinnostuksen kohteiden ja aktiviteettien keksimisessä
- Muu, mikä? _____

Salli enemmän mahdollisuuksia nähdä ystäviä

- Tarjoa kyyti, jotta nuori voi nähdä ystäviä Rohkaise nuorta kutsumaan ystäviä kylään
- Muu, mikä? _____

Vertaistoiminta

- Mahdollista nuoren osallistuminen vertaistoimintaan (esim. vertaistukiryhmät, kokemusasiantuntija-toiminta)
- Perusta vertaistukiryhmä sijaishuoltopaikassa Muu, mikä? _____

Auta rakentamaan muita hyvinvoivia ihmissuhteita

- Osallista nuorta kouluajan ulkopuolisiin aktiviteetteihin
- Hanki nuorelle mentori tai tukeva ystävä sijaishuoltopaikasta
- Muu, mikä? _____

26. Vastuuhenkilö ja seuranta

27. HAUSKUUS

Nuori hatkaa päästäkseen ystävien luokse, jotta he voivat tehdä heille mieluisia asioita.

Järjestä mieluisia retkiä/aktiviteetteja sijaishuoltopaikan kanssa

- Menkää katsomaan elokuvaa, jonka nuori valitsee

Anna nuoren mennä ostoskeskukseen ilman valvontaa

Muu, mikä? _____

Tarjota muita strukturoituja aktiviteetteja

Rohkaise nuorta tekemään vapaaehtoistyötä jossain hänelle mielekkäässä paikassa

Anna nuoren hankkia työ Muu, mikä? _____

Myöhäisemmät kotiintuloajat, jotka sopivat nuoren ikään

Edistä normaaliutta antamalla vanhemmille nuorille myöhäisemmät kotiintuloajat

Salli myöhäisemmät kotiintuloajat, jos nuori pyytää sitä etukäteen

Muu, mikä? _____

Keskustele normaaliudesta henkilökunnan kanssa

Keskustele henkilökunnan kanssa sopivasta kotiintuloajasta

Henkilökunta voi rohkaista ystävyys-suhteisiin ja kouluajan ulkopuolisiin harrastuksiin

Muu, mikä? _____

28. Vastuuhenkilö ja seuranta

29. MUU

Nuori hatkaa muiden tilanteiden/olosuhteiden tai useiden tilanteiden/olosuhteiden takia, jotka on listattu yllä.

Anna lisää puhelin/tietokoneaikaa

Anna nuoren käyttää hänen puhelinta tai tietokonetta (ikätasoon sopien) sijaishuoltopaikassa

Kannusta video-keskusteluihin hänen ystäviensä kanssa

Muu, mikä? _____

30. Vastuuhenkilö ja seuranta

KOULU

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Koulu

Hatkaaminen päästäkseen kouluun, jota he ennen kävivät tai toiseen kouluympäristöön.

31. ENTISET OPETTAJAT

Nuori hatkaa pidettyjen opettajien luokse eri kouluun.

Tukiopetuksen pyytäminen entisiltä opettajilta

- Pyydä entistä opettajaa sijaishuoltopaikkaan antamaan tukiopetusta
- Järjestä kyyti vanhalle koululle tukiopetukseen Muu, mikä? _____

Hanki nuorelle mentori

- Ilmoita nuori vertaismentorointiohjelmaan
- Etsi koulusta opettaja, joka voi tukea nuorta nykyisessä kouluympäristössä
- Pyydä samassa sijaishuoltopaikassa asuvaa vanhempaa nuorta auttamaan kotitehtävissä
- Muu, mikä? _____

Selvitä miksi nuori pitää entisestä opettajasta

- Selvitä, miksi nuori pitää juuri tästä opettajasta
- Pohdi, voisiko siitä ottaa mallia sijaishuoltopaikassa tai nuoren uudessa koulussa
- Muu, mikä? _____

Anna nuoren olla yhteydessä entiseen opettajaan

- Mahdollista yhteydenpitoa, jolloin nuori voi jutella vanhan opettajansa kanssa
- Anna nuoren tavata opettajaa koulun jälkeen (tarjoa kuljetus vanhalle koululle)
- Muu, mikä? _____

32. Vastuuhenkilö ja seuranta

33. ENTISET VERTAISET

Nuori hatkaa kenen tahansa luokse, joka on lähellä nuoren omaa ikää ja jonka hän tuntee aiemmasta koulustaan.

Anna lisää puhelin- ja tietokoneaikaa

- Anna nuoren laittaa tekstiviestejä ja soittaa ystävilleen
- Anna nuoren olla yhteydessä ystäviinsä sosiaalisessa mediassa
- Muu, mikä? _____

Salli vanhojen ystävien vierailut nykyisessä sijaishuoltopaikassa

- Kutsu vanhat ystävät mukaan aikataulutettuihin aktiviteetteihin
 Järjestä yökyliä vanhojen kavereiden kanssa Muu, mikä? _____

Auta rakentamaan muita terveitä vuorovaikutussuhteita

- Tue nuorta osallistumaan kouluajan ulkopuolisiin aktiviteetteihin
 Vahvista henkilökunnan ja nuoren välistä vuorovaikutussuhdetta
 Muu, mikä? _____

34. Vastuuhenkilö ja seuranta

35. AKATEEMINEN VAKAUS

Nuori hatkaa entiseen kouluunsa, koska nuoren opintomenestys oli parempi siellä tai päästäkseen oppitunneille kyseisessä koulussa.

Tutorointi

- Järjestä aikaa tukiopeutukseen opettajalta, jonka tunneilla nuorella on haasteita
 Hanki nuorelle tuutori Muu, mikä? _____

Kerro sosiaalityöntekijälle nuoren tarpeista kouluun liittyen

- Kerro lastensuojelun sosiaalityöntekijälle nuoren tilanteesta ja pyydä häntä puhumaan nuoren puolesta
 Pyydä lastensuojelun sosiaalityöntekijää selvittämään, mitä nuorelle kuuluu
 Muu, mikä? _____

Yksilöllinen tuki nykyisessä sijaishuoltopaikassa

- Anna nuoren valita henkilö, jolta hän haluaisi saada tukea
 Pyydä henkilökunnan jäsentä tarjoamaan nuorelle päivittäistä tukea koulutehtävissä
 Muu, mikä? _____

Seuraa nuoren edistymistä koulussa

- Järjestä viikottaisia opettajan ja sijaishuoltopaikan aikuisten välisiä tapaamisia
 Pyydä päivittäisiä tilannepäivityksiä opettajalta Muu, mikä? _____

36. Vastuuhenkilö ja seuranta

37. KOULUN YHTEYDESSÄ OLEVAT VAPAA-AJAN HARRASTUKSET

Nuori hatkaa kouluun osallistuakseen koulun jälkeisiin aktiviteetteihin, kuten urheiluun tai kerhoihin.

Rohkaise nuorta osallistumaan hänelle mieluisiin koulun aktiviteetteihin

- Rohkaise nuorta osallistumaan hänelle mieluisiin harrastuksiin
- Rohkaise nuorta liittymään kerhoihin, jotka liittyvät hänen mielenkiinnonkohteisiinsa
- Muu, mikä? _____

Palkitse nuori, jos hän pärjää hyvin koulussa

- Kun menet kouluun, voidaan tehdä asia X
- Muu, mikä? _____

Muuta kotiintuloaikoja vähemmän ankariksi

- Jos nuori kertoo menevänsä kouluajan ulkopuoliseen harrastukseen, anna hänen tulla kotiin myöhemmin ja tarjoa hänelle kyyti
- Salli myöhäisemmät kotiintuloajat, kun nuori osallistuu koulun tapahtumiin
- Muu, mikä? _____

38. Vastuhenkilö ja seuranta

39. MUU

Nuori hatkaa muiden tilanteiden/olosuhteiden tai useiden tilanteiden/olosuhteiden takia, jotka on listattu yllä.

Tarjoa kuljetus vanhalle koululle

- Sijaishuoltopaikka tarjoaa kuljetuksen vanhalle koululle
- Selvitä muut resurssit tarjota kuljetus vanhalle koululle
- Muu, mikä? _____

40. Vastuhenkilö ja seuranta

YHTEISÖN TUKI

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Yhteisön tuki

Hatkaaminen muun tuen takia sellaisen yhteisön luo, johon nuorella on side ja joka voi tarjota nuorelle mieluisia asioita/aktiviteetteja.

41. IHMISSUHTEET

Nuori hatkaa yhteisön ihmissuhteiden takia.

Tue nuorta yhteisöjen toimintaan kuuluvuuden tunteen lisäämiseksi

- Pyydä nuorta osallistumaan uskontokunnan tai muun toimijan nuorten ryhmiin
 Järjestä kuljetus toimintaan Muu, mikä? _____

Anna nuoren liittyä vapaaehtoiseksi hänen valitsemassaan hyväntekeväisyysjärjestössä

- Suostuttele nuorta osallistumaan johonkin hänelle merkitykselliseen toimintaan
 Mahdollista nuoren osallistuminen kokemusasiantuntijatoimintaan
 Muu, mikä? _____

42. Vastuuhenkilö ja seuranta

43. KULJETUS

Nuori hatkaa saadakseen kuljetuksia yhteisön jäseniltä/ryhmiltä.

Etsi naapureita tai muita yhteisön jäseniä, jotka voivat tarjota kyytejä

- Etsi nuorelle läheisiä naapureita/yhteisön jäseniä, jotka voivat auttaa nuorta liikkumaan yhteisössä
 Etsi ihminen, joka voi auttaa kyytien kanssa Muu, mikä? _____

44. Vastuuhenkilö ja seuranta

45. MUU

Nuori hatkaa päästäkseen mieluisten asioiden tai aktiviteettien luokse yhteisössä.

Auta nuorta etsimään työpaikka tai vapaaehtoistyö

- Anna nuoren hankkia työpaikka yhteisössä Anna nuoren osallistua vertaisryhmätoimintaan
 Anna nuoren osallistua kokemusasiantuntijatoimintaan
 Muu, mikä? _____

46. Vastuuhenkilö ja seuranta

JÄNNITYS

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Jännitys

Hatkaaminen jännityksen kokemiseksi; "adrenaliiniryöppy" tai "huuma", joka voi syntyä nuoren ollessa hatkoilla.

47. ADRENALIINIHUUMA

Nuori hatkaa, jotta voi kokea adrenaliinihuumaa/jännitystä.

Tarjoa nuorelle jännittäviä aktiviteetteja

- Menkää rannalle liito- tai lainelautailemaan Menkää huvipuistoon vuoristorataan
 Menkää pyöräilemään Muu, mikä? _____

Hanki vertaismentori tai aikuinen mentori, joka voi järjestää ja osallistua erilaisiin jännittäviin aktiviteetteihin

- Ilmoita nuori vertaismentorointiohjelmaan Hanki nuorelle tukihenkilö
 Muu, mikä? _____

48. Vastuuhenkilö ja seuranta

49. HAUSKUUS

Nuori hatkaa pitääkseen hauskaa.

Järjestä retkiä ja aktiviteetteja, jotka ovat nuoresta jännittäviä (anna nuoren valita)

- Menkää rannalle liito- tai lainelautailemaan Menkää huvipuistoon vuoristorataan
 Menkää pyöräilemään Muu, mikä? _____

Hanki vertaismentori tai aikuinen mentori, joka voi järjestää ja osallistua erilaisiin jännittäviin aktiviteetteihin

- Ilmoita nuori vertaismentorointiohjelmaan Hanki nuorelle tukihenkilö
 Muu, mikä? _____

Tarjoa nuorelle muita aktiviteetteja, joihin hän voi osallistua

- Auta nuorta etsimään hauskaa vapaaehtoistoimintaa, johon hän voi osallistua
 Auta nuorta etsimään hauska, palkallinen työ Muu, mikä? _____

Kerro nuorelle hatkaamisen vaaroista

- Pyydä lastensuojelusta aikuistunutta nuorta jakamaan kokemuksia elämyshakuisen riskikäyttäytymisen kielteisistä tai vahingollisista seurauksista
 Järjestä nuorille räppi/keskustelutilaisuuksia, joissa nuoret voivat jutella vertaisille kielteisistä kokemuksista hatkoilla

- Tutustukaa yhdessä nuoren kanssa www.hatkassa.fi - verkkosivustoon ja käykää keskustelua sen pohjalta
- Muu, mikä? _____

Jaa nuorelle tietoa hyvinvoivista ihmissuhteista ja suojatusta seksistä

- Pyydä nuorta tutustumaan seksuaalisuuteen, suostumukseen ja hyvinvoiviin ihmissuhteisiin liittyviin materiaaleihin
- Muu, mikä? _____

50. Vastuuhenkilö ja seuranta

51. SÄÄNTÖJEN PUUTTUMINEN / VAPAAUS

Nuori hatkaa tunteakseen itsensä vapaaksi ja välttääkseen sijaishuoltopaikan sääntöjä.

Tarjota nuorelle jännittäviä aktiviteetteja

- Anna nuoren valita ansaittava palkinto sääntöjen noudattamisesta
- Anna nuoren vaikuttaa kotiintuloaikaan Muu, mikä? _____

Anna nuorelle pääsy hänen kotiinsa

- Anna nuorelle hänen huoneensa avain Anna nuorelle sijaishuoltopaikan avain
- Muu, mikä? _____

Huomioi nuoren toiveet rutiineissa

- Anna nuoren valita, mitä illalla tarjoillaan päivälliseksi Anna nuoren valita, mitä TV:stä katsellaan
- Muu, mikä? _____

Esittele aktiviteetteja, jotka tekevät nuoren olon "normaalimmaksi"

- Rohkaise nuorta osallistumaan kouluajan ulkopuolisiin harrastuksiin
- Rohkaise nuorta osallistumaan koulun kerhoihin, musiikki- tai urheiluharrastuksiin
- Muu, mikä? _____

Tarjota nuorelle kuljetus

- Selvitä mahdollisuuksia kimpakyyteihin Selvitä, voiko nuorelle tarjota bussikortin
- Tee järjestelyt niin, että nuori voidaan hakea koulun aktiviteeteista
- Muu, mikä? _____

52. Vastuuhenkilö ja seuranta

SIJAISHUOLTOPAIKKA

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Sijaishuoltopaikka

Hatkaaminen pois sijaishuoltopaikasta, jonne nuori on tällä hetkellä sijoitettu.

53. SÄÄNTÖJÄ PAKENEMINEN

Nuori hatkaa vältelläkseen sijaishuoltopaikan sääntöjä, jotka nuori kokee epäreiluiksi, aikaa vieviksi, painostaviksi tai rasittaviksi.

Neuvottele sääntömuutoksista (vähennä sääntöjen ja vaatimusten kieltävää luonnetta)

- Tunnista ja selkeytä säännöt, pyydä nuorta asettamaan säännöt järjestykseen eniten inhottavasta vähiteninhottavaan, neuvottele yhteisesti sopivista muutoksista, jos mitenkään mahdollista
- Neuvottele säännöt ikätasolle sopivammiksi (nukkumaanmeno-aika, kotiintulo-aika, jne.)
- Anna nuoren osallistua sääntöihin liittyvään päätöksentekoon
- Poista/vähennä tarpeettomia tai turhia sääntöjä (esim. "Saisinko juoman?", "Lattialla ei saa istua")
- Muu, mikä? _____

Tarjota johdonmukaisesti tunnustusta ja palkintoja sääntöjen noudattamisesta, erityisesti niiden sääntöjen kohdalla, jotka ovat nuoren mielestä kaikista inhottavimpia

- Jos nuori noudattaa epämiellyttävintä sääntöä, vähemmän epämiellyttävässä säännöissä voidaan joustaa
- Nuori ansaitsee suursti toivomansa aktiviteetin/asian, jos hän johdonmukaisesti noudattaa hänestä epämiellyttävimpää sääntöä
- Muu, mikä? _____

Opeta nuorelle rentoutumistaitoja

- Tietynlaisen musiikin kuunteleminen, piirtäminen tai muu taide, liikkuminen, mieluisten kirjojen lukeminen, päiväkirjan pitäminen, jne.
- Muu, mikä? _____

54. Vastuuhenkilö ja seuranta

55. FYYSISTÄ ELINYMPÄRISTÖÄ PAKENEMINEN

Nuori hatkaa paetakseen/vältelläkseen fyysisen elinympäristön ominaisuuksia, jotka nuori kokee epämiellyttävänä: kylpyhuoneet, ruuat, makuuhuoneet, jne.

Vähennä fyysisen elinympäristön kielteisiä piirteitä

- Haastattele nuorta ja aseta fyysisen ympäristön ominaisuudet järjestykseen epämieluisammasta vähiten epämieluisaan. Kun mahdollista, neuvottele sääntömuutoksista epämieluisimpien asioiden vähentämiseksi (huoneen maalaaminen tai koristelu, ilmanraikastin kylpyhuoneeseen, patjan vaihtaminen, jne.)
- Muu, mikä? _____

Anna nuoren ansaita tai käyttää rahaa mieluisiin aterioihin ja välipaloihin

- Kun teet läksyt, voit valita asian X Muu, mikä? _____

Anna nuoren osallistua sijaishuoltopaikkaan liittyvään päätöksentekoon

- Käy läpi hyvän kohtelun suunnitelma ja anna nuorelle mahdollisuus vaikuttaa siihen
 Käy läpi sijoituksen syyt ja tavoitteet - mitä nuorelta odotetaan
 Muu, mikä? _____

Tarjota lokero tai turvallinen alue nuoren tavaroille, jotta tavarat pysyvät suojassa

- Tarjota lukollinen kaappi tai lokero

Opetta nuorelle rentoutumistaitoja

- Tietynlaisen musiikin kuunteleminen, piirtäminen tai muu taide, liikkuminen, mieluisten kirjojen lukeminen, päiväkirjan pitäminen, jne.
 Muu, mikä? _____

Pyydä vastaavaa sosiaalityöntekijää tai muuta aikuista hakemaan nuori aikatauluttamattomille ulkoiluille

- Anna nuorelle aikaa olla poissa epämieluisasta ympäristöstä
 Ota nuori aina mukaan, kun käyt hoitamassa asioita
 Muu, mikä? _____

56. Vastuuhenkilö ja seuranta

57. ASUINKAVEREIDEN VÄLTTELY

Nuori hatkaa välttäläkseen vuorovaikutustilanteita muiden nuorten kanssa sijaishuoltopaikassa (asuinkaverit koetaan kielteisiksi, painostaviksi, rankaiseviksi ja/tai liian kriittisiksi).

Vahvista myönteisempiä ihmissuhteita asuinkavereiden kanssa

- Järjestä sosiaalisia tapahtumia Tee ryhmäytysharjoituksia
 Anna nuoren esitellä tai opettaa taito vastaanottavaiselle asuinkaverien ryhmälle sopivassa hetkessä
 Muu, mikä? _____

Tarjota nuorelle tila tai asianmukaisempia mahdollisuuksia yksinolon ja/tai vuorovaikutuksen välttelyyn asuinkavereiden kanssa

- Haastattele nuorta ja keksi vaihtoehtoja, jotka mahdollistavat vertaisten välttelyn ("Rauhoittumisalue", jonne nuori voi mennä ärtyneenä, pääsy musiikin tai taidetarvikkeiden ääreen, jne. turhatuneena)
 Anna nuorelle lupa käyttää "Rauhoittumisaluetta" tai muita strategioita. Nuori ansaitsee "bonuksia" tai erityisoikeuksia, jos hän hyödyntää strategioita

- Keksi "Ärtymyskaveri", henkilökunnan jäsen tai vertainen, jonka kanssa nuori voi viettää aikaa ollessaan ärtynyt. Kaveri kuuntelee nuorta ja tarjoaa ei-tuomitsevaa tukea ja auttaa nuorta ongelman ratkaisemisessa
- Muu, mikä? _____

58. Vastuuhenkilö ja seuranta

59. ITSENÄISYYS

Nuori hatkaa paetakseen sijaishuoltopaikan sääntöjä ja osoittaakseen itsenäisyytensä ja itsevarmuutensa.

Anna nuoren osallistua häntä koskevien sääntöjen määrittelyyn sijaishuoltopaikassa

- Anna nuoren valita ansaittava palkinto Käy nuoren kanssa läpi hyvän kohtelun suunnitelma
- Anna nuoren vaikuttaa kotiintuloaikaan Käy nuoren kanssa läpi sijoituksen syyt ja tavoitteet
- Muu, mikä? _____

Anna nuorelle pääsy hänen kotiinsa

- Anna nuorelle hänen huoneensa avain Anna nuorelle sijaishuoltopaikan avain
- Muu, mikä? _____

Huomioi nuoren toiveet rutiineissa

- Anna nuoren valita, mitä illalla tarjoillaan päivälliseksi Anna nuoren valita, mitä TV:stä katsellaan
- Muu, mikä? _____

Esittele aktiviteetteja, jotka tekevät nuoren olon "normaalimmaksi"

- Rohkaise nuorta osallistumaan kouluajan ulkopuolisiin harrastuksiin
- Rohkaise nuorta osallistumaan koulun kerhoihin, musiikki- tai urheiluharrastuksiin
- Muu, mikä? _____

Tarjota nuorelle kuljetus

- Tee järjestelyt niin, että nuori voidaan hakea koulun aktiviteeteista
- Selvitä mahdollisuuksia kimpakkyyteihin koulun valmentajan kanssa
- Selvitä, voiko nuorelle tarjota bussikortin
- Muu, mikä? _____

60. Vastuuhenkilö ja seuranta

HENKILÖKUNTA

Hatkaan veti ja sillä tavoitteli: Henkilökunta

Hatkaaminen sijaishuoltopaikan henkilökunnan luota pois pääsemiseksi.

61. TILAN SAAMINEN

Nuori hatkaa pois sijaishuoltopaikasta saadakseen omaa tilaa tai ollakseen yksin.

Anna lepoa vaatimuksista

- Aikatauluta nuorelle päivittäistä vapaa-aikaa

Vältä välittömiä vaatimuksia silloin, kun nuori on mieleisen aktiviteetin parissa, sen sijaan tee pyyntö etukäteen ja anna nuorelle aikaa tai aseta takaraja pyynnön toteuttamiseen

- Käsittele yhdessä nuoren kanssa erilaisten tavoitteiden (sijaishuoltopaikka, sosiaalityö, muut palvelut) synnyttämistä paineista
- Muu, mikä? _____

Tarjota turvallinen tila pois pääsemiseen

- Keksi nuoren kanssa huone tai tila, jonne hän voi mennä, jos hänellä on paha mieli tai hän haluaa omaa aikaa
- Hyväksy paikka, jossa nuori voi käydä itsenäisesti
- Muu, mikä? _____

Aseta yhdessä sovitut rajat

- Keskustele kotiintuloajoista ja aikarajoista vaadittujen tehtävien suorittamiseen
- Muu, mikä? _____

62. Vastuuhenkilö ja seuranta

63. KIELTEISTEN VUOROVAIKUTUS LANTEIDEN VÄLTTELY

Nuori hatkaa pois sijaishuoltopaikasta paetakseen tai vältelläkseen kielteisiä vuorovaikutustilanteita henkilökunnan kanssa.

Tarjota koulutusta henkilökunnalle

- Toteuta koulutus henkilökunnan kielteisen vuorovaikutuksen vähentämiseksi, miten vastata ongelma-käyttäytymiseen ja rakentaa myönteisiä vuorovaikutussuhteita
- Muu, mikä? _____

Tunnista nuorelle turvallinen henkilö tai foorumi, että nuori voi ilmaista huoliaan

- Etsi luotettava henkilökunnan jäsen, joka on nuorelle turvallinen ihminen ja jolle nuori voi kertoa huolistaan niin, että turvallinen ihminen vain kuuntelee nuorta ja kehittää suunnitelman huolten ratkaisemiseksi

- Pidä tapaamisia, joissa nuorella on aikaa kertoa huolistaan
- Tee laatikko, jonne nuori voi kirjoittaa huolistaan ja toiveistaan anonymisti
- Muu, mikä? _____

Pyydä henkilökuntaa osallistumaan nuoren kanssa aktiviteetteihin, joista nuori pitää

- Jonkin pelaaminen yhdessä
- Kävelyllä meneminen yhdessä
- Muu, mikä? _____

Järjestä yhteisiä sosiaalisia/hauskoja aktiviteetteja nuorelle ja henkilökunnalle

- Pitäkää grillijuhlat
- Menkää iltapäivällä rannalle
- Muu, mikä? _____

Aikatauluta säännöllisiä tapaamisia henkilökunnalle ja nuorelle vuorovaikutuksen tukemiseksi

- Joka maanantai-ilta klo 19 kaikki talouden jäsenet tapaavat ja keskustelevat viikon suunnitelmista, mukaan lukien mieluisista aktiviteeteista ja mahdollisuuksista tuoda esiin huolenaiheita
- Muu, mikä? _____

64. Vastuuhenkilö ja seuranta

65. MUU

Nuori hatkaa muiden tilanteiden/olosuhteiden tai useiden tilanteiden/olosuhteiden takia, jotka on listattu yllä.

Opeta nuorelle vuorovaikutustaitoja

- Kerro nuorelle, mitkä ovat sopivia hetkiä tai kohteliaita tapoja ottaa esille asioita, joita hän haluaa/tarvitsee
- Muu, mikä? _____

Opeta nuorelle keinoja stressin hallintaan

- Pyydä nuorta keksimään aktiviteetteja (esim. kävely/lenkkeily, musiikin kuunteleminen, kirjoittaminen), jotka auttavat häntä rauhoittumaan ja kannustavat tekemään aktiviteetteja silloin, kun hänellä on paha mieli
- Muu, mikä? _____

66. Vastuuhenkilö ja seuranta

KOULU

Hatkaan veti ja sillä tavoitelti: Koulu

Hatkaaminen pois entisestä tai nykyisestä koulusta.

67. YSTÄVIEN JA VERTAISUHTEIDEN PUUTE

Nuori hatkaa, koska hänellä ei ole myönteisiä vuorovaikutussuhteita vertaisiin tai hänellä ei ole yhtään ystävää.

Rohkaise nuorta osallistumaan kouluajan ulkopuolisiin aktiviteetteihin, koulun tapahtumiin ja kerhoihin

- Liity harrastustoimintaan Muu, mikä? _____

Tarjota nuorelle kuljetus, jotta hän voi osallistua koulun tapahtumiin

- Hae nuori tai järjestä nuorelle kyyti pois tapahtumista
 Anna nuorelle bussikortti Muu, mikä? _____

Luo nuorelle mahdollisuuksia vieraila ystävien luona

- Anna nuoren vieraila ystävien luona viikonloppuisin
 Anna ystävien vieraila nuoren luona sijaishuoltopaikassa
 Muu, mikä? _____

Anna nuoren olla yhteydessä ystäviin internetissä

- Anna nuoren olla yhteydessä ystäviin somessa (ja ole siitä kiinnostunut)
 Muu, mikä? _____

Hanki nuorelle vertaismentori tai aikuinen mentori

- Ilmoita nuori vertaismentorointiohjelmaan
 Hanki nuorelle tukihenkilö Muu, mikä? _____

Auta rakentamaan muita hyvinvoivia ihmissuhteita

- Tue nuorta kouluajan ulkopuolisiin aktiviteetteihin
 Hanki nuorelle mentori/tukeva ystävä samasta sijaishuoltopaikasta
 Muu, mikä? _____

68. Vastuhenkilö ja seuranta

69. HEIKOT ARVOSANAT

Nuori hatkaa, koska hän ei koe pärjäävänsä koulussa

Tarjota akateemista apua

- Mahdollista nuorelle tukiovetusta koulupäivän yhteydessä
- Tarjota nuorelle tutorointia sijaishuoltopaikassa
- Pohdi, voisiko toinen nuori sijaishuoltopaikassa mentoroida/tutoroida nuorta akateemisesi
- Muu, mikä? _____

70. Vastuuhenkilö ja seuranta

71. EI-TUKEVAT OPETTAJAT

Nuori hatkaa, koska hänelle ei ole opettajia, jotka pitäisivät hänestä tai tukisivat häntä.

Puolusta nuoren etuja tekemällä yhteistyötä koulun henkilökunnan kanssa

- Tunnista nuoren kannalta keskeiset koulun henkilökunnan jäsenet ja osallistu yhteistapaamisiin, joissa käsitellään nuoren haasteita
- Osallistu tapaamisiin koululla
- Muu, mikä? _____

Tue oppilas-opettaja-, oppilas-oppilaanohjaaja- ja/tai oppilas-koulukuraattorivuorovaikutussuhteita

- Esittele itsesi ja nuori hänen opinto-ohjaajalle
- Esittele itsesi ja nuori koulukuraattorille
- Muu, mikä? _____

72. Vastuuhenkilö ja seuranta

LOPUKSI

73. Huomioita valituista toimenpiteistä

74. Muut mahdolliset ei syy-perusteiset toimenpiteet, vastuuhenkilö ja seuranta

75. Nuoren paluuhaastattelussa toivomat toimenpiteet

HUIPPUA, NYT ON TOIMENPITEET SUUNNITeltu!

Seuraavaksi käy läpi suunnitellut toimenpiteet nuoren kanssa ja lähtekää toteuttamaan niitä yhdessä. Muista seurata toimenpiteiden toteuttamisen etenemistä yhdessä vastuuhenkilöiden ja nuoren kanssa. Tärkeää on, että yhteisesti sovituista asioista pidetään kiinni!

Voi olla hyödyllistä/tarvittavaa saattaa myös lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, nuoren läheiset ja mahdollisesti muut työntekijät tietoiseksi yhdessä sovituista toimenpiteistä.

Paluu hatkasta -menetelmä

Pesäpuu Ry 2025